తెలంగాణలో రాజకీయేతర సంస్థలు

చరిత్ర గమనంలో సామాజిక, సాంస్కృతిక, విద్య ఉద్యమాలు

ప్రారంభ ఉద్యమాలు & విద్య

- చాందారైల్వే ఉద్యమం
- ముల్కీ ఉద్యమం
- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో విద్యా వ్యాప్తి - సంఘాలు
- గ్రంథాలయ ఉద్యమం
- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో పత్రికలు

సంస్కరణలు & జాతీయోద్యమ ప్రభావం

- హిందూ మత సంస్కరణోద్యమాలు
- ఆర్య సమాజం
- హైదరాబాద్ సంస్థానంపై భారత జాతీయోద్యమ ప్రభావం
- వందేమాతర ఉద్యమం 1938
- ఖిలాఫత్ ఉద్యమం
- స్వదేశీ లీగ్

@telanganaweb

సంఘాలు & కమిటీలు

- హిందూ స్థాయి సంఘం
- నిజామాంధ్ర జన సంఘం
- నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం
- విద్యార్థి - కార్మిక సంఘాలు
- వర్తక సంఘాలు
- కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్
- రాయ్ బాల్ ముకుంద్ కమిటీ
- (Nizam's Subjects League) 1934
- విద్యార్థి – వరాఛివ్వనం
- నిజామాంధ్ర యువతీమండలి 1935

నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1930-1947)

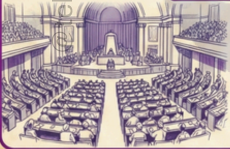

- ప్రథమ (1930)
- ద్వితీయ (1931)
- తృతీయ (1934)
- నాల్గవ (1935)
- అయిదవ (1936)
- ఆరవ (1937)
- ఏడవ (1940)
- ఎనిమిదవ (1941)
- తొమ్మిదవ (1942)
- పదవ (1943)
- పోటీ/జాతీయ (1945)
- కమ్యూనిస్ట్ (1945)
- పదమూడవ (1946)
- పద్నాల్గవ (1947)

* మహిళా నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1930-46)

@telanganaweb
@telanganaweb

దళిత & గిరిజన ఉద్యమాలు

- దళిత ఉద్యమం - భాగ్యరెడ్డి వర్మ
- హరిజన సేవా సంఘం
- గిరిజన/ఆదివాసి ఉద్యమాలు
- ఇంజీఇడ్ తిరుగుబాటు
- రాంజీగోండ్ తిరుగుబాటు
- కొమరం భీమ్ తిరుగుబాటు

AUTHOR'S NOTE

Preparing for TGPSC and other Telangana competitive examinations requires clarity, structure, and smart revision techniques. Many aspirants struggle not because of lack of effort, but due to scattered and unstructured study material.

This book has been designed to present syllabus-based content in a clear, concise, and visually structured format. The aim is to help aspirants quickly understand key concepts, revise efficiently, and focus on high-probability exam areas. Each topic has been organized into logical sections to support better retention and faster revision.

@telanganaweb
@telanganaweb
TelanganaWEB
@telanganaweb
FOLLOW US

Reference: Telugu Academy Textbooks | AI-assisted formatting; factual content aligned with the original source.

@telanganaweb

@telanganaweb

Reference: తెలుగు అకాడమీ పాఠ్యపుస్తకాలు | AI సహాయంతో సిద్ధం చేసిన నోట్స్; చిన్న ముద్రణా దోషాలు ఉండవచ్చు.

'చాందా రైల్వే ఉద్యమం (1870–1886) | హైదరాబాద్‌లో తొలి ప్రజా చైతన్యపు గర్జన'

నేపథ్యం : చాందా విస్తరణ

1870: భారత్–హైదరాబాద్ ఒప్పందం.

వాడి (కర్ణాటక) → హైదరాబాద్ → వరంగల్ → విజయవాడ లైన్ (సింగరేణి బొగ్గు రవాణా).

చాందా (మహారాష్ట్ర): బొగ్గు నిక్షేపాలు.
👉 లైన్ పొడిగింపు ప్రతిపాదన (మొదటి సాలార్ జంగ్ ఆమోదం, రీజెన్సీ అమలు).

⚠ ప్రజల్లో అనుమానం & మేధావుల కమిటీ (1880)

లాభదాయకం కాదు, ఆర్థిక నష్టం, బ్రిటీష్ కంపెనీకి అప్పగించడంపై వ్యతిరేకత.

కమిటీ సభ్యులు: డా. అఘోరనాథ్ చటోపాధ్యాయ, ముల్లా అబ్దుల్ ఖయూం, దస్తూర్ జాసగి హోషాంగ్, రామచంద్ర పిళ్లై.

👉 డిమాండ్: రైల్వే స్కీం వివరాలు వెల్లడించాలి (రీజెన్సీకి విన్నపం). ⚡ తొలి ప్రజా ప్రశ్న.

ప్రభుత్వ చర్య (1883)

1883 మే 20 & 22

అఘోరనాథ్ ఉద్యోగం నుంచి తొలగింపు, సంస్థానం నుంచి బహిష్కరణ.

దస్తూర్ హోషాంగ్ బహిష్కరణ.
👉 మొత్తం 18 మందిపై చర్యలు.

ఉద్యమ ప్రభావం & 🔄 తరువాతి పరిణామాలు

ఉద్యమం చల్లబడింది. టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా, బాంబే గెజిట్ ప్రచారం.

1886: వాడి–విజయవాడ లైన్ పూర్తి.

1885: అఘోరనాథ్‌పై ఆంక్షల తొలగింపు.
1887: నిజాం కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్‌గా నియామకం.
ఇతరుల పునర్నియామకం.

🏛 చారిత్రక ప్రాధాన్యం & 📚 పరీక్షల అంశాలు

✓ హైదరాబాద్ తొలి ప్రజా ఉద్యమం, ప్రజా చైతన్యానికి పునాది.

✓ 1885 కాంగ్రెస్ స్థాపన తర్వాత నాయకులు చేరిక.

పరీక్షల అంశాలు: 1870 ఒప్పందం, సింగరేణి బొగ్గు లక్ష్యం, 1883 అఘోరనాథ్ బహిష్కరణ, తొలి ప్రజా చైతన్యం.

📝 సారాంశం

🔑 👉 చాందా రైల్వే ఉద్యమం (1883) హైదరాబాద్‌లో ప్రజా చైతన్యానికి తొలి రాజకీయ స్ఫూర్తి కలిగించిన ఉద్యమం.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

Reference: తెలుగు అకాడమీ పాఠ్యపుస్తకాలు | AI సహాయంతో సిద్ధం చేసిన నోట్స్; చిన్న ముద్రణా దోషాలు ఉండవచ్చు.

దక్కన్ చరిత్రలో ముల్కీ ఉద్యమం - ఒక ప్రస్థానం

ముల్కీ అంటే?

స్థానికులు, దేశీయులు

బహమనీ & కుతుబ్ షాహీ కాలం

అఫాఖీల రాక, ఘర్షణలు, రాజ్య పతనం

గవాన్, మాదన్న హత్యలు

అసఫ్ జాహీ పాలన & భాషా సమస్య

1880 ఉర్దూ అధికార భాష, ఉత్తరాది వారి ఆధిపత్యం

నిజాం ఫర్మానాలు (1933)

1. జన్మస్థలం
2. వివాహం
3. 15 ఏళ్ల నివాసం

పరిణామాలు & భవిష్యత్తు

1952 ఉద్యమం, తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి పునాది

@telanganaweb

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

Reference: తెలుగు అకాడమీ పాఠ్యపుస్తకాలు | AI సహాయంతో సిద్ధం చేసిన నోట్స్, చిన్న చిన్న పొరపాట్లు ఉండవచ్చు.

హిందూ మత సంస్కరణోద్యమాలు - చారిత్రక నేపథ్యం మరియు ప్రభావం

1. ప్రాచీన హిందూ సమాజం & చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థ

- అనాదిగా హిందూ మతం కొనసాగుతుంది. జైన, బౌద్ధ మతాల పుట్టుక.
- బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర అనే చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థ.
- కాలక్రమేణ వందలాది కులాలుగా విడిపోయి, నిచ్చెన మెట్ల సమాజంగా మారింది.

2. 19వ శతాబ్దపు సాంఘిక దురాచారాలు & వివక్ష

- కులాల మధ్య వివక్ష, అంటరానితనం, అణిచివేతలు తారాస్థాయికి చేరాయి.
- కింది కులాలపై పై కులాల సాంఘిక, సామాజిక వివక్ష.
- ఈ దురాచారాలను తొలగించడానికి 19వ శతాబ్దంలో సంస్కరణోద్యమాలు ఉద్భవించాయి.

3. తెలంగాణలో సంస్కరణోద్యమాల ప్రభావం

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో వివిధ ఉద్యమాల శాఖలు ప్రారంభం.
- ఆచార్య నారాయణ్ జి వెలింకర్ ఆధ్వర్యంలో బ్రహ్మ సమాజం.
- 1882లో చాదర్ ఘాట్ లో థియోసాఫికల్ సొసైటీ (దివ్య జ్ఞాన సమాజం) శాఖ ఏర్పాటు.
- సేఠ్ లాల్జీ మేఘ్జీ నేతృత్వంలో 'జీవరక్ష జ్ఞాన ప్రచారక మండలి' కృషి.

★ పరీక్షలో గుర్తుంచుకోవాలి

- హిందూ మతంలో కుల వివక్ష 19వ శతాబ్దం నాటికి తారాస్థాయికి చేరింది.
- 1882 డిసెంబర్ 26న హైదరాబాద్‌లోని చాదర్ ఘాట్ లో థియోసాఫికల్ సొసైటీ శాఖ ఏర్పడింది.
- హైదరాబాద్‌లో బ్రహ్మ సమాజం ఆచార్య నారాయణ్ జి వెలింకర్ ఆధ్వర్యంలో పనిచేసింది.
- 'జీవరక్ష జ్ఞాన ప్రచారక మండలి' స్థాపకుడు సేఠ్ లాల్జీ మేఘ్జీ.

@telanganaweb

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో విద్యా వ్యాప్తి: ప్రముఖ సంఘాల పాత్ర & చైతన్యం

నిజాం పాలనలో విద్య
ప్రభుత్వ గుత్తాధికారం, అరుదైన ప్రైవేట్ సంస్థలు, అత్యల్ప అక్షరాస్యత.

యంగ్ మెన్స్ ఇంప్రూవ్‌మెంట్ సొసైటీ (1879, చాదర్‌ఘాట్)
పఠన మందిరం, గ్రంథాలయం, ఉపన్యాసాల ద్వారా చైతన్యం.

ఇతర ముఖ్య సంఘాలు
అల్బర్ట్ రీడింగ్ రూం, మాల్యాల సభ, హిందూ సోషల్ క్లబ్

ప్రజా సమస్యలపై చర్చలు, విదేశీ విద్య ఉపకార వేతనాలపై నిరసన, వివాహ వయోపరిమితి పెంపు తీర్మానం (1890).

హైదరాబాద్ ఎడ్యుకేషనల్ కాన్ఫరెన్స్
స్థాపకుడు: మౌల్వీ మహ్మదు ముర్తజా. మహాసభల నిర్వహణ, ప్రభుత్వ నిర్లక్ష్య వైఖరిపై నిరసన.

ప్రముఖులు: సర్ అక్బర్ హైదరీ, నవాబు ఇమాదుల్ ముల్క్.

హైదరాబాద్ యువకుల సంఘం (1916)
అధ్యక్షత: వామన్ నాయక్. గ్రంథాలయ స్థాపన, సంస్థాన సమస్యలపై చర్చలు, యువతలో చైతన్యం.

సభ్యులు: బూర్గుల రామకృష్ణారావు, తదితరులు.

ఫలితం
యువతలో పెరిగిన చైతన్యం, తెలంగాణ ఉద్యమానికి పునాది.

[మరిన్ని విజువల్ నోట్స్ మరియు అప్‌డేట్‌ల కోసం TelanganaWEB ని అనుసరించండి]

హైదరాబాద్ సంస్థానంపై భారత జాతీయోద్యమ ప్రభావం

1885, డిసెంబర్ 28 : అఖిల భారత కాంగ్రెస్ స్థాపన - జాతీయోద్యమానికి నాంది

1920 - గాంధీజీ ఆధ్వర్యం

విదేశీ వస్తు బహిష్కరణ & సహాయ నిరాకరణోద్యమం
(Swadeshi & Non-Cooperation)

ఖిలాఫత్ ఉద్యమం

హిందూ-ముస్లిం ఐక్యత, బ్రిటిష్ వ్యతిరేకత
(Khilafat Movement)

శాసనోల్లంఘన

చట్టాల ఉల్లంఘన, పన్నుల నిరాకరణ
(Civil Disobedience)

క్విట్ ఇండియా

బ్రిటిష్ వారు భారతదేశం వదిలి వెళ్ళాలి
(Quit India)

ప్రత్యక్ష & పరోక్ష ప్రభావం:
ప్రజా చైతన్యం, రాజకీయ మేల్కొలుపు

స్థానిక ఉద్యమాలు

విద్యార్థి, యువజన సంఘాల పాత్ర

నిజాం వ్యతిరేక పోరాటాలు

@telanganaweb

[మరిన్ని విజువల్ నోట్స్ మరియు అప్‌డేట్‌ల కోసం TelanganaWEB ని అనుసరించండి]

'నిజాం రాజ్యంలో'
కాంగ్రెస్ ఆవిర్భావ ప్రభావం

అఖిల భారత కాంగ్రెస్ ఆవిర్భావం (1885)

నిజాం, సర్ సయ్యద్ అహమ్మద్ వ్యతిరేకత వ్యతిరేకత

మేధావులు, పండితుల ఆహ్వానం & జాతీయ సమావేశాలకు హాజరు

కరపత్రాలు, సందేశాల ప్రచారం (ఆంగ్ల, ఉర్దూ, తెలుగు), హిందు-ముస్లిం ఐక్యత

నిజాం అణచివేతలు & జాతీయ నాయకుల నిర్లక్ష్యం: కార్యక్రమాల క్షీణత

వామన్ నాయక్ ఆధ్వర్యంలో జిల్లా సమితి ఏర్పాటు (ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ ఉపాంగం)

@telanganaweb
@telanganaweb
[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]
Reference: తెలుగు అకాడమీ పాఠ్యపుస్తకాలు | AI సహాయంతో సిద్ధం చేసిన నోట్స్; చిన్న ముద్రణా దోషాలు ఉండవచ్చు.

‘రాయ్ బాల్ ముకుంద్ కమిటీ: సంస్కరణల ప్రయత్నం, నిజాం నిరాకరణ’

నేపథ్యం (1918-1919)

మాంటేగ్-చెమ్స్‌ఫర్డ్ Reforms (1919).

బ్రిటీష్ ఒత్తిడి, సర్ అలీఇమాం ప్రధానిగా నియామకం (1918). మాంటేగ్-చెమ్స్‌ఫర్డ్ ప్రభావం (1919).

కమిటీ ఏర్పాటు & ప్రజా స్పందన

ప్రధాని అలీఇమాం అధ్వర్యంలో రాయి బాల్ ముకుంద్ విచారణ కమిటీ ఏర్పాటు. ప్రజల నుండి కృతజ్ఞతలు.

కమిటీ ఏర్పాటు & ప్రజా స్పందన

ప్రధాని అలీఇమాం ఆధ్వర్యంలో రాయ్ బాల్ ముకుంద్ విచారణ కమిటీ ఏర్పాటు. ప్రజల నుండి కృతజ్ఞతలు.

హైదరాబాద్ రాష్ట్ర సంస్కణల సంఘం (HSRA)

రాఘవేంద్రరావు శర్మ | శ్రీ కేశవరావు

వామన్ నాయక్ | అనఫ్ హుసేన్

స్థాపన: రాఘవేంద్రరావు శర్మ (కార్యదర్శి), తదితరులు.

లక్ష్యం: కమిటీకి సలహాలు, సూచనలు ఇవ్వడం.

ప్రభుత్వ అణచివేత & నివేదిక సమర్పణ

మహాసభ నిర్వహణకు నిజాం అనుమతి నిరాకరణ. ప్రధాని అలీఇమాంకు నేరుగా నివేదిక సమర్పణ.

ఫలితం & పర్యవసానం

నిజాం ప్రభుత్వం నివేదికను అమలు చేయలేదు, బహిర్గతం చేయలేదు.

నిరాశతో ప్రధాని అలీఇమాం రాజీనామా (సెప్టెంబర్ 1921).

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

ఖిలాఫత్ ఉద్యమం: హైదరాబాద్ సంస్థానంపై ప్రభావం & నిజాం వైఖరి

నేపథ్యం (1914-1918): మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం & టర్కీ ఓటమి

మిత్ర రాజ్యాల విజయం. టర్కీ సుల్తాన్ (ఖలీఫా) పదవి తొలగింపు. ఖలీఫా పునరుద్ధరణ కోసం ప్రపంచ వ్యాప్త నిరసన.

ఉద్యమ వ్యాప్తి: హైదరాబాద్‌లో హిందూ-ముస్లిం ఐక్యత

ఖలాఫత్ పునరుద్ధరణ డిమాండ్. హిందూ-ముస్లింలు కలసి ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు.

నిజాం అణచివేత & ముస్లింల నిరసన

నిజాం ఫర్మానా: సభలు, ర్యాలీలు నిషేధం, నాయకుల అరెస్టులు. భారత ముస్లింలు నిజాంకు ఇచ్చిన **'ముస్లిం మత జాతి సంరక్షకుడు'** బిరుదు వెనక్కి.

నిజాం సమాధానం: బ్రిటీష్ విధేయతే ముఖ్యం

నిజాం ప్రకటన: "మీ బిరుదు మీకే... మా పూర్వీకుల అసఫ్ జాహీ బిరుదులు, బ్రిటీష్ వారి 'స్నేహితుడు' బిరుదే నాకు గర్వకారణం."
పదవి కోసం ఉద్యమ అణచివేత.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘స్వదేశీ లీగ్: హైదరాబాద్ సంస్థానంలో స్వదేశీ ఉద్యమం (1930)’

నాయకత్వం & లక్ష్యం

శ్రీవజ్జాలు

శ్రీ హనుమాన్

శ్రీమతి పద్మజా నాయుడు

విదేశీ వస్తు బహిష్కరణ,
స్వదేశీ వస్తు వాడకం ప్రోత్సాహం.

కార్యక్రమాలు & ప్రచారం

బహిరంగ సభల నిర్వహణ.

కరపత్రాల ద్వారా విస్తృత ప్రచారం.

ప్రభావం & పరిమితులు

ప్రజల్లో చైతన్యం తీసుకొచ్చింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

'హిందూ స్థాయి సంఘం:
నిజాం నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేక గళం (1932)

నేపథ్యం: పెరుగుతున్న నిరంకుశత్వం

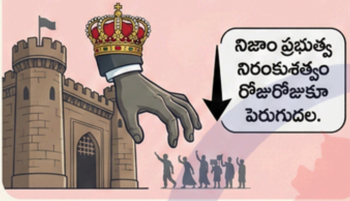

సంఘం ఏర్పాటు (1932)

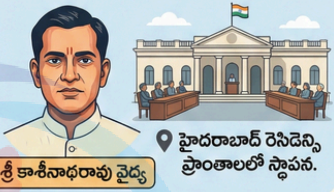

కార్యక్రమాలు & ప్రజా చైతన్యం

బహిరంగ సభ

కరపత్రాలు

ప్రజల్లో చైతన్యం

పరిమితులు & పర్యవసానం

ఎక్కువ కాలం కొనసాగలేదు.

[Follow **TelanganaWEB** for more visual notes and updates]

‘హైదరాబాద్ సంస్థానంలో పత్రికలు: చైతన్య స్ఫూర్తి & విముక్తి పోరాటం’

నేపథ్యం & లక్ష్యం

- నిజాం నిరంకుశత్వం
- భూస్వామ్య దోపిడి
- రజాకార్ల అరాచకాలు

→ ప్రజల్లో చైతన్య జాగృతి, విముక్తి కోసం రాజీలేని పోరాటం.

తొలి అడుగులు

సరోజనీవిలాస్ (1912) మొదటి తెలుగు పత్రిక, మహబూబ్‌నగర్ →

నీలగిరి (1922) మొదటి రాజకీయ పత్రిక, నల్గొండ. నిజామాంధ్రోద్యమ వేదిక. →

తెనుగు (1922) వరంగల్, గ్రామీణ చైతన్యం

ప్రజా గొంతుకలు

గోల్కొండ (1926-1946)
సంపాదకుడు: సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. నిజాం గుండెల్లో రైళ్లు పరిగెత్తించిన వైతాళికుడు. గ్రామగ్రామాన చైతన్యం.

ఇమ్రోజ్
సంపాదకుడు: షోయబుల్లాఖాన్. రజాకార్ల అరాచకాలపై తీవ్ర విమర్శ. అమరత్వం పొందిన వీరుడు.

- రయ్యత్
- దక్కన్ క్రానికల్
- మీజాన్

ప్రభుత్వ నిర్బంధం & సవాళ్లు

ఆర్థిక ఇబ్బందులు, కఠిన షరతులు, ఆంక్షలు, నిషేధాలు. 1938-45 మధ్య తీవ్ర నిర్బంధం.

ఫలితం: చైతన్య స్ఫూర్తి

సమాచార వ్యవస్థ లేని రోజుల్లో పత్రికలే ఏకైక దిక్సూచి. ప్రజల్లో నిత్యనూతన చైతన్యం.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

'తెలంగాణలో పత్రికల పోరాటం & చైతన్య స్ఫూర్తి (1912–1948)
| నిజాం నిరంకుశత్వం, దోపిడీపై అక్షరాయుధాలు

📌 చారిత్రక నేపథ్యం & సవాళ్లు

నిజాం నిరంకుశ పాలన, భూస్వాములు, జాగీర్దార్ల దోపిడి, రజాకార్ల అరాచకాలు.
ఉర్దూ అధికార భాష. ప్రజల్లో చైతన్యానికి పత్రికలే ప్రధాన మార్గం. కఠిన ఆంక్షలు, నిషేధాలు.

📜 ప్రధాన పత్రికలు & సంపాదకులు – కాలక్రమం

- 1912: సరోజనీవిలాస్ (మహబూబ్‌నగర్) – మొదటి తెలుగు పత్రిక. స్థాపకుడు: శ్రీనివాస్ శర్మ.
- 1917: ఆంధ్రమాత (మాసపత్రిక) – ఆధ్యాత్మికం, వ్యంగ్య రాజకీయాలు. స్థాపకుడు: స్వామి వెంకటరావు.
- 1922 (ఆగస్ట్): నీలగిరి (నల్గొండ) – మొట్టమొదటి రాజకీయ వార పత్రిక. సంపాదకుడు: షబ్నవీసు వెంకట రామనరసింహరావు.
- 1922: తెనుగు (ఇనుగుర్తి) – వార పత్రిక. సంపాదకులు: వొద్దిరాజు సోదరులు. & 1920: ఆంధ్రాభ్యుదయం, దేశబంధు.
- 1925: నేడు (సికింద్రాబాద్) – మొదటి ఆంగ్ల-తెలుగు ద్విభాష పత్రిక. భాస్కర్.
- 1926–1946: గోల్కొండ (దినపత్రిక) – నిజాం గుండెల్లో రైళ్ళు పరిగెత్తించిన వైతాళికుడు. సంపాదకుడు: సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. గ్రామాంతర వ్యాప్తి.
- 1927: సుజాత (సం: పి.యస్. శర్మ).
  1924: ఆంధ్రకేసరి (ద్విభాష, దత్తాత్రేయశర్మ).
  1923: శైవ ప్రచారిణి (ముదిగొండ వీరభద్ర శాస్త్రి).
- 1925: భాగ్యనగర్ (తరువాత ఆది హి). స్థాపకుడు: భాగ్యరెడ్డివర్మ.
- 1929: హైదరాబార్ బులిటెన్ (ఆంగ్ల-తెలుగు). స్థాపకుడు: బుక్కపట్టణం రామానుజాచార్యులు.
- 1937: దక్కన్ క్రానికల్ (వారపత్రిక -> 1939 దినపత్రిక). సంపాదకులు: రామానుజాచార్యులు, రాజగోపాల్.
- 1942: తెలంగాణ (దినపత్రిక) – చార్మినార్ గాసిప్ శీర్షిక ప్రసిద్ధి. సంపాదకుడు: రామానుజాచార్యులు.
- 1940s: రయ్యత్ (మందుముల నర్సింగరావు), ఇమ్రోజ్ (షోయబుల్లాఖాన్). మీజాన్ (మూడు భాషలు, మూడు విధానాలు – తెలుగు ఎడిషన్: అడవి బాపిరాజు, నిజాం వ్యతిరేకం).

🔥 అమరవీరుడు & త్యాగం

షోయబుల్లాఖాన్ (ఇమ్రోజ్ సంపాదకుడు): రజాకర్ల అరాచకాలను తీవ్రంగా విమర్శించినందుకు చేతులు నరికి, దారుణ హత్య. భావ ప్రకటినా స్వేచ్ఛ కోసం ప్రాణత్యాగం.

🎯 ప్రభావం & సారాంశం

టీవీ, రేడియో లేని కాలంలో ప్రజలకు సమాచారం అందించిన ఏకైక మార్గం.

నిజాం పాలన, దోపిడీ నుంచి విముక్తి కోసం నిత్యనూతన చైతన్య స్ఫూర్తిని నింపడంలో పత్రికలు క్రియాశీలక పాత్ర పోషించాయి.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘ॐ ఆర్య సమాజం – హైదరాబాద్ సంస్థానంలో పాత్ర (1875–1947) |
సంస్కరణలు • మత పునరుద్ధరణ • స్వాతంత్ర్యోద్యమం

ఆవిర్భావం & లక్ష్యం (1875)

స్థాపకుడు: స్వామి దయానంద సరస్వతి. “సత్యార్థ ప్రకాశిక”

లక్ష్యం: హిందూమతంలో మూఢనమ్మకాల నిర్మూలన.

హైదరాబాద్ నేపథ్యం న)

హిందువులపై వివక్ష, మత మార్పిడులు (అంజుమన్ తబ్లీ గులిస్లాం).

MIM: “అనల్ మాలిక్” నినాదం.

హైదరాబాద్ శాఖ & శుద్ధి సభ (1892)

స్థాపన: 1892.

తొలి అధ్యక్షుడు: పండిత్ కామతా ప్రసాద్ మిశ్రా.

శుద్ధి

శుద్ధి సభ: మత పునరాగమనం.

సంస్కరణలు & విద్యా సేవలు

స్త్రీ విద్య

బాల్య వివాహాల వ్యతిరేకత

వితంతు పునర్వివాహం

1930 వితంతు పునర్వివాహ చట్టం (కేశవరావు, వినాయకరావు).

1939: కేశవ మెమోరియల్ హైస్కూల్.

1934: “వేదిక్ ఆదర్శ్” పత్రిక.

నిర్బంధాలు & ప్రధాన ఉద్యమాలు (1937-1947)

1937: గస్తీనిషాన్ “తిర్పన్” (G.O. 53) ప్రచారకులపై నిషేధం, వేలాది అరెస్టులు (నరేంద్రజీ).

1938: షోలాపూర్ మహాసభ హైదరాబాద్ విమోచన దినం తీర్మానం.

1939: సత్యాగ్రహం నారాయణ స్వామి నాయకత్వం, గుల్బర్గా.

1947 (సెప్టెంబర్ 2): పరకాల కాల్పులు జాతీయ పతాకావిష్కరణ, 150 మంది అమరులు.

పరీక్షాంశాలు & సారాంశం

✔ స్థాపన: 1875 (భారత్), 1892 (హైదరాబాద్).
✔ శుద్ధి సభ, గస్తీనిషాన్ (1937).
✔ పరకాల కాల్పులు (1947).

👉 ఆర్య సమాజం హైదరాబాద్ సంస్థానంలో మత సంస్కరణలతో పాటు ప్రజా చైతన్యాన్ని రగిలించి, స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో కీలకపాత్ర పోషించింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

'గ్రంథాలయ ఉద్యమం: తెలంగాణ చైతన్య స్ఫూర్తి & వికాసం'

నేపథ్యం & తొలి అడుగులు

నిజాం నిరంకుశత్వం, ఉర్దూ ఆధిపత్యం

- 📌1886: అసఫియా స్టేట్ లైబ్రరీ (అఫ్జల్‌గంజ్) - అబ్దుల్ ఖయ్యూం తదితరులు.
- 📌1895: భారత గుణవర్ధక సంస్థ (పాతబస్తీ).
- 📌1901: శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర భాషా నిలయం (సుల్తాన్ బజార్) - మునగాల రాజా, కొమర్రాజు, రావిచెట్టు.

విస్తరణ & ప్రముఖ గ్రంథాలయాలు

1905: ఆంధ్ర సంవర్ధిని (సికింద్రాబాద్).

1908: రాజరాజ నరేంద్ర (హనుమకొండ) - మాడపాటి హనుమంతరావు.

1915-18: ఎర్రుపాలెం, సూర్యాపేట, నల్లగొండ గ్రంథాలయాలు.

పరిశోధన & ప్రచురణలు

- విజ్ఞాన చంద్రిక మండలి
- అణా గ్రంథాలయాలు (1939) - వెల్దుర్తి, కె.సి. గుప్తా
- దేశోద్ధారక గ్రంథమాల (1941) - వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి

ఇతర నిలయాలు

- శబ్దానుశాసన (వరంగల్)
- వేమన (నాంపల్లి)
- బాలసరస్వతి (గౌలిగూడ)
- విజ్ఞాన నికేతన (ఖమ్మం) - కోదాటి నారాయణరావు

సవాళ్లు & కార్యకలాపాలు

STOP

నిజాం నిర్బంధం

ప్రభుత్వ వ్యతిరేకత, ఆంక్షలు, అనుమతి నిరాకరణ, పోలీసు నిఘా.

ప్రజా చైతన్యం

విరాళాలతో నిర్వహణ, సభలు, సమావేశాలు, కవితాగోష్ఠులు, రాజకీయ చర్చలు.

మహాసభలు & ఫలితం

1వ మహాసభ (1925, మధిర) - అధ్యక్షత: పింగళి వెంకటరామారెడ్డి.

2వ మహాసభ (1929, సూర్యాపేట) అధ్యక్షత: వామన్ నాయక్ (నిర్బంధాల నడుమ).

ఫలితం

తెలంగాణ వ్యాప్తంగా చైతన్యం, నిజామాంధ్రోద్యమ వ్యాప్తి, తదుపరి రాజకీయ పోరాటాలకు పునాది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘గ్రంథాలయ ఉద్యమం – హైదరాబాద్ సంస్థానంలో

ప్రజా చైతన్యం (1886–1940ల దశకం) | సాంస్కృతిక • భాషా • రాజకీయ మేల్కొలుపు

ప్రారంభ దశ & స్థాపనలు

- 1886: ఆసఫియా స్టేట్ లైబ్రరీ (అఫ్జల్‌గంజ్) - అబ్దుల్ ఖయ్యూం, బిగ్రామీ, ఇమాదుల్ ముల్క్
- 1895: భారత గుణవర్ధక సంస్థ (లాల్‌ద్వాజ)
- 1901: శ్రీకృష్ణదేవరాయ ఆంధ్ర భాషా నిలయం (సుల్తాన్ బజార్) - మునగాల రాజా, కొమర్రాజు, రావిచెట్టు
- 1905: ఆంధ్ర సంవర్ధిని (సికింద్రాబాద్)
- 1908: రాజరాజ నరేంద్ర (హనుమకొండ) - మాడపాటి హనుమంతరావు

విస్తరణ, ప్రచురణలు & ఇతర సంస్థలు

1915-20: ఎర్రుపాలెం, సూర్యాపేట, నల్లగొండ, గోదావరి వచనాలయాలు

విజ్ఞాన చంద్రిక సంస్థ: మునగాల రాజా, కొమర్రాజు, గాడిచర్ల. (హైదరాబాద్ → మద్రాస్)

అణా గ్రంథాలయాలు (1939): కె.సి. గుప్తా, వెల్దుర్తి. 100 పుస్తకాలు ₹5. "రైతు" నిషేధం

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల (1941): వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి. 30 పుస్తకాలు

ఇతర సంస్థలు: హైదరాబాద్ సాహిత్య పరిషత్ (1932), సాధన సమితి (1939)

మహాసభలు & ఆంక్షలు

- 1వ మహాసభ (1925, మధిర): అధ్యక్షుడు పింగళి వెంకటరామారెడ్డి
- 2వ మహాసభ (1929, సూర్యాపేట): అధ్యక్షుడు వామన్ నాయక్ (తొలుత నిషేధం)

నిజాం ప్రభుత్వ ఆంక్షలు:

STOP

ఉర్దూ భాష, తెలుగు నిర్లక్ష్యం, సభలపై నిషేధం, వార్షికోత్సవాలపై జైలు, పుస్తకాల నిషేధం.

👉 హైకోర్టు తీర్పు: సభలను ఆపే అధికారం లేదు.

ప్రభావం, లక్షణాలు & సారాంశం

🇮🇳 ఉద్యమాలపై ప్రభావం: నిజామాంధ్రోద్యమం, కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్ట్, జాయిన్ ఇండియా, సాయుధ పోరాటం

లక్షణాలు: పఠన మందిరాలు, రాజకీయ చైతన్యం, తాళపత్ర సేకరణ, శాసన వెలికితీత, పోతన జన్మస్థలం నిర్ధారణ

📝 ఒక లైన్ సారాంశం:

👉 గ్రంథాలయ ఉద్యమం తెలంగాణలో భాషా, సాంస్కృతిక, రాజకీయ చైతన్యానికి పునాది వేసి స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి మేధో బలాన్ని అందించింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర జనసంఘం (1921)

తెలంగాణలో భాషా–సాంస్కృతిక చైతన్యానికి ఆరంభం

ఆవిర్భావానికి గేషధ్యం & అవమానం

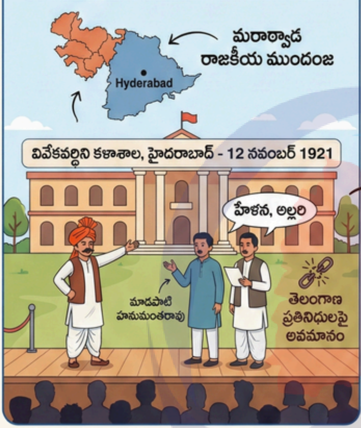

అదే రోజు రాత్రి సమావేశం (8 PM)

సంస్థ స్థాపన & లక్ష్యాలు

నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర జనసంఘం

తొలి కార్యదర్శి: టేకుమాల రంగారావు

- ✓ తెలుగు భాషా పరిరక్షణ
- ✓ తెలంగాణ సంస్కృతి అభివృద్ధి
- ✓ విజ్ఞాన వ్యాప్తి
- ✓ సామాజిక-రాజకీయ చైతన్యం

ప్రభావం & ముఖ్యాంశాలు

గ్రంథాలయోద్యమంతో సంబంధం → ఆంధ్రోద్యమం పేరు ప్రాచుర్యం, తెలంగాణ ఉద్యమానికి పునాది

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు

- ✓ స్థాపన: 12 నవంబర్ 1921
- ✓ స్థలం: వివేకవర్ధిని కళాశాల
- ✓ అవమాన ఘటన: ఆలంపల్లి
- ✓ తొలి కార్యదర్శి: టేకుమాల
- ✓ భాషా ఆధారిత ప్రజా చైతన్యం

ఒక లైన్ సారాంశం:

👉 1921లో ఏర్పడిన నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర జనసంఘం తెలంగాణలో భాషా-సాంస్కృతిక స్వాభిమాన ఉద్యమానికి నాంది పలికింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం (1923–1935)

తెలంగాణలో భాషా-సాంస్కృతిక ఉద్యమానికి కేంద్ర బలం

ఆవిర్భావ నేపథ్యం

1921 సంఘం శాఖల ఐక్యత కోసం.
హనుమకొండ సమావేశం (మాదిరాజు ఆహ్వానం).
అధ్యక్షులు: రావుబహదూర్ వెంకటరెడ్డి, కొండా వెంకట రంగారెడ్డి (బహిరంగ సభ).

ముఖ్య సమావేశాలు (8) & పరిణామం

- 1వ (1923, హైదరాబాద్): మాడపాటి ఇల్లు.
- 2వ (1924, నీలగిరి): అధ్యక్షుడు రావుబహదూర్ వెంకటరెడ్డి.
- 3వ (1925, మధిర): అధ్యక్షుడు పింగళి వెంకటరామారెడ్డి.
- 4వ (1928): అధ్యక్షుడు కొండా వెంకట రంగారెడ్డి.
  👉 నిజామాంధ్ర మహాసభ ఏర్పాటు.
- 5వ (1930, జోగిపేట)
- 6వ (1931, దేవరకొండ)
- 7వ (1934, ఖమ్మం)
- 8వ (1935, సిరిసిల్ల): నియమావళి ఆమోదం.
  👉 కేంద్ర సంఘం మహాసభలో విలీనం.

ప్రధాన ఆశయాలు

- గ్రంథాలయాలు, పాఠశాలల స్థాపన
- విద్యార్థులకు సహాయం, విద్వాంసుల సత్కారం
- తాళపత్ర పరిశోధన, ప్రచురణలు
- భాషాభివృద్ధి, ప్రచారకుని నియామకం
- అనాథలకు సహాయం, కళల ప్రోత్సాహం

ముఖ్య తీర్మానాలు

- ✓ నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్రనిధి (కోశాధికారి: కొండా వెంకట రంగారెడ్డి)
- ✓ నిజాం ఆంధ్ర పరిశోధక మండలి (విలీనం)
- ✓ తెలుగు ప్రథములకు బంగారు, వెండి పతకాలు
- ✓ అణాలోపు లఘు పుస్తకాలు
- ✓ వాఙ్మయ ప్రచార పరీక్షలు

ఉద్యమ ప్రభావం & ముఖ్యాంశాలు

భాషా చైతన్యం, గ్రంథాలయోద్యమ బలం, మహాసభకు పునాది, భవిష్యత్ ఉద్యమాలకు మేధో బలం.

- ✓ స్థాపన: 1923.
- ✓ 4వ సభ → మహాసభ.
- ✓ 4వ సభ → మహాసభ.
- ✓ 8వ సభ (1935) → విలీనం.
- ✓ ఆంధ్రనిధి: కొండా రంగారెడ్డి.
- ✓ లక్ష్యం: భాషా, సంస్కృతి, విద్యాభివృద్ధి.

📌 ఒక లైన్ సారాంశం:

👉 నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం తెలంగాణలో భాషా-సాంస్కృతిక ఉద్యమాన్ని సమగ్రంగా ఐక్యం చేసి నిజామాంధ్ర మహాసభకకు మార్గం సుగమం చేసింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

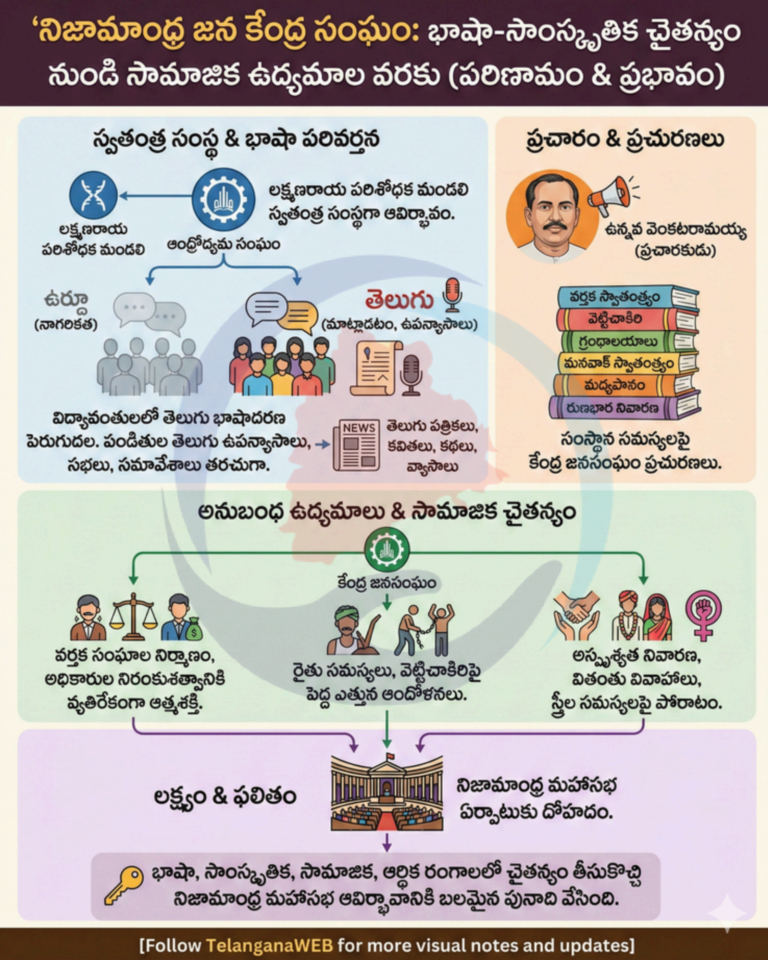

'నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం: భాషా-సాంస్కృతిక చైతన్యం నుండి సామాజిక ఉద్యమాల వరకు (పరిణామం & ప్రభావం)
స్వతంత్ర సంస్థ & భాషా పరివర్తన
లక్ష్మణరాయ పరిశోధక మండలి
ఆంధ్రోద్యమ సంఘం
లక్ష్మణరాయ పరిశోధక మండలి స్వతంత్ర సంస్థగా ఆవిర్భావం.
ఉర్దూ (నాగరికత)
తెలుగు (మాట్లాడటం, ఉపన్యాసాలు)
విద్యావంతులలో తెలుగు భాషాదరణ పెరుగుదల. పండితుల తెలుగు ఉపన్యాసాలు, సభలు, సమావేశాలు తరచుగా.
NEWS
తెలుగు పత్రికలు, కవితలు, కథలు, వ్యాసాలు
ప్రచారం & ప్రచురణలు
ఉన్నవ వెంకటరామయ్య (ప్రచారకుడు)
వర్తక స్వాతంత్ర్యం
వెట్టిచాకిరి
గ్రంథాలయాలు
మనవాక్ స్వాతంత్ర్యం
మద్యపానం
రుణభార నివారణ
సంస్థాన సమస్యలపై కేంద్ర జనసంఘం ప్రచురణలు.
అనుబంధ ఉద్యమాలు & సామాజిక చైతన్యం
కేంద్ర జనసంఘం
వర్తక సంఘాల నిర్మాణం, అధికారుల నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఆత్మశక్తి.
రైతు సమస్యలు, వెట్టిచాకిరిపై పెద్ద ఎత్తున ఆందోళనలు.
అస్పృశ్యత నివారణ, వితంతు వివాహాలు, స్త్రీల సమస్యలపై పోరాటం.
లక్ష్యం & ఫలితం
నిజామాంధ్ర మహాసభ ఏర్పాటుకు దోహదం.
భాషా, సాంస్కృతిక, సామాజిక, ఆర్థిక రంగాలలో చైతన్యం తీసుకొచ్చి నిజామాంధ్ర మహాసభ ఆవిర్భావానికి బలమైన పునాది వేసింది.
[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘🛒 వర్తక సంఘాలు – నిజాం కాలంలో వ్యాపారుల ఉద్యమం | 📚 సర్బరాహి వ్యతిరేక పోరాటం & తెలంగాణ చైతన్యం’

📍 ఆవిర్భావ నేపథ్యం

వర్తక సంఘం కరపత్రం అవకునీ ఉద్యమం.

⚖️ సర్బరాహి అంటే ఏమిటి?

👉 అధికారులకు వర్తకులు ఉచితంగా సరుకులు అందించాల్సిన ఫ్యూడల్ విధానం.

- ✓ ప్రభుత్వ నిబంధనలకు విరుద్ధం,
- ✓ వర్తకులపై ఆర్థిక భారం,
- ✓ దోపిడీ విధానం.

👉 రద్దు చేయాలని నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం డిమాండ్.

🏛️ వర్తక సంఘాల స్థాపన, 🎯 లక్ష్యాలు & ⚔️ పోరాటం

🎯 లక్ష్యాలు

- ✓ సర్బరాహి రద్దు
- ✓ హక్కుల రక్షణ
- ✓ ఫ్యూడల్ భూస్వామ్య వ్యతిరేకత
- ✓ వ్యాపార అభివృద్ధికి అనుకూలం

⚔️ ఫ్యూడల్ వ్యవస్థకు వ్యతిరేక పోరాటం

భూస్వామ్య విధానం = వ్యాపార అభివృద్ధికి అవరోధం.
ఫ్యూడల్ వ్యతిరేక సంఘాలకు మద్దతు.

🚫 ప్రభుత్వ ఆంక్షలు & 📌 ఉద్యమంలో పాత్ర

🚫 ప్రభుత్వ ఆంక్షలు

- ❌ సభలపై నిషేధాలు
- ❌ కార్యకలాపాలపై నిఘా
- ❌ ప్రత్యక్ష నిర్బంధాలు

📌 తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాత్ర

- ✓ ఆర్థిక దోపిడీపై చైతన్యం
- ✓ వ్యాపార వర్గాల రాజకీయ మేల్కొలుపు
- ✓ నిజామాంధ్రోద్యమానికి మద్దతు
- ✓ ఫ్యూడల్ వ్యవస్థ బలహీనతకు దోహదం.

🎯 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📝 సారాంశం

- ✓ సర్బరాహి = ఉచిత సరఫరా విధానం
- ✓ స్థాపన = నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం ప్రేరణ
- ✓ ఫ్యూడల్ భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటం
- ✓ ఆంక్షల మధ్య ఉద్యమం

🔑📝 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 సర్బరాహి వంటి ఫ్యూడల్ దోపిడీ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా వర్తక సంఘాలు ఏర్పడి, తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఆర్థిక–సామాజిక బలం అందించాయి.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

నిజామాంధ్ర మహాసభ ఆవిర్భావం (1930–1946)

ఫ్యూడల్ అరాచకాలకు వ్యతిరేకంగా తెలంగాణలో ప్రజా మహోద్యమం

1930 నాటి పరిస్థితులు (నేపథ్యం)

❌ ఫ్యూడల్ అరాచకాలు

ఫ్యూడల్ అరాచకాలు,
అక్రమ లెవీలు, వెట్టిచాకిరి,
బానిసత్వం, బేదఖల్,
అధిక వడ్డీలు, అక్రమ రేషన్,
స్త్రీలపై దౌర్జన్యాలు

🚫 ప్రభుత్వ నిర్బంధాలు

గస్తీ నిషాన్ తిర్పన్ –
G.O. No. 53 (1929):
సభలు, పత్రికలపై కఠిన
నియంత్రణ.
న్యాయం శూన్యం.

రాజకీయ పార్టీల నిషేధం & మహాసభ అవసరం

రాజకీయ పార్టీల స్థాపన అసాధ్యం.
ప్రజా వేదికల కొరత.

పత్రికల ద్వారా చర్చ, సీమాంధ్ర
మేధావుల సలహాలు.

ఆవిర్భావ ప్రక్రియ & ప్రభుత్వ షరతులు

📍 **జోగిపేట ఎంపిక:**
జోగీనాథస్వామి
గ్రంథాలయం,
వర్తక సంఘం మద్దతు.

→ **24 డిసెంబర్ 1929:**
అనుమతి అభ్యర్థన
(G.O. 53 కింద).

↓ **22 ఫిబ్రవరి 1930:**
షరతులతో కూడిన అనుమతి.

→ **షరతులు:**

1. అధ్యక్షుడు "నాన్ ముల్కీ" కాకూడదు.
2. ఇతర మతస్థుల మనోభావాలు దెబ్బతినకూడదు.
3. రాజకీయ విషయాలు చర్చించరాదు.

👉 రాజకీయ స్వరం అణచివేత ప్రయత్నం.

ప్రాముఖ్యత & ముఖ్యాంశాలు

ఫ్యూడల్ దోపిడీలపై ప్రజా ఐక్యత,
నిజామాంధ్రోద్యమ వేదిక,
భాషా-సాంస్కృతిక చైతన్యానికి
రాజకీయ దిశ,
తదుపరి ఉద్యమాలకు పునాది.

- ✓ గస్తీ నిషాన్ తిర్పన్ – 1929 (G.O. 53).
- ✓ అనుమతి – 22 ఫిబ్రవరి 1930.
- ✓ స్థలం – జోగిపేట.
- ✓ సమస్యలు – వెట్టిచాకిరి, బేదఖల్.
- ✓ షరతులు – నాన్ ముల్కీ నిషేధం, రాజకీయ చర్చ నిషేధం.

📌 **ఒక లైన్ సారాంశం:**
👉 1930లో ఏర్పడిన నిజామాంధ్ర మహాసభ ఫ్యూడల్ అరాచకాలకు వ్యతిరేకంగా తెలంగాణ ప్రజల ఐక్య పోరాటానికి చారిత్రాత్మక వేదికగా నిలిచింది.

‘ప్రథమ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1930: సాంఘిక సంస్కరణల వేదిక’

స్థలం, తేదీలు & ప్రవేశం

- జోగిపేట (మెదక్ జిల్లా)
- మార్చి 3, 4, 5, 1930
- ₹1 ప్రవేశ రుసుము

అధ్యక్షత & ప్రముఖులు

అధ్యక్షుడు: సురవరం ప్రతాపరెడ్డి (గోల్కొండ పత్రిక సంపాదకుడు, వైతాళికుడు).

ప్రధాన పాత్ర: వామన్నాయక్ (మహారాష్ట్ర ప్రముఖుడు).

ముఖ్య తీర్మానాలు & చర్చ

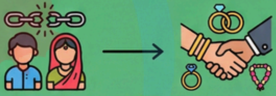

❌ బాల్య వివాహాల వ్యతిరేకత.

✓ వితంతు వివాహాల తీర్మానం.

ప్రధాన చర్చ: సాంఘిక సమస్యలు.

రాజకీయ జోలికి వెళ్లలేదు

STOP

సభలో రాజకీయ సమస్యలపై చర్చ జరగలేదు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

మహిళా నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1930–1946)

స్త్రీ చైతన్యం • స్వాభిమానం • సాయుధ ప్రతిఘటన

ఆవిర్భావం & కాలక్రమం

1930 → 1946

నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1వ–10వ)

మహిళా మహాసభలు (1వ–10వ)

నిజామాంధ్ర మహాసభలతో పాటు సమాంతరంగా నిర్వహణ.

మహిళా సభల అధ్యక్షులు & లక్ష్యాలు

మహిళా సభల అధ్యక్షులు

- నడింపల్లి సుందరమ్మ
- టి. వరలక్ష్మమ్మ
- యల్లా ప్రగడ సీతాకుమారి
- మాడపాటి మాణిక్యమ్మ
- బూర్గుల అనంత లక్ష్మీదేవి
- నందగిరి ఇందిరాదేవి
- యోగ్యశీలాదేవి
- రంగమ్మ ఓబుల్రెడ్డి

లక్ష్యాలు

- స్త్రీ జనోద్ధరణ
- స్త్రీ విద్య ప్రోత్సాహం
- సామాజిక చైతన్యం
- ఆత్మరక్షణ శిక్షణ

రజాకర్లు & భూస్వాముల ప్రతిఘటన

స్త్రీలను అవమానపరిచే చర్యలకు వ్యతిరేక పోరాటం. మహిళా దళాల ఏర్పాటు & సాయుధ పోరాటంలో ధైర్యంగా ఎదుర్కొనడం.

ప్రముఖ మహిళా నాయకులు & ప్రత్యేకత

ప్రముఖ మహిళా నాయకులు

- ఆరుట్ల కమలాదేవి
- మల్లు స్వరాజ్యం
- చాకలి ఐలమ్మ

సాయుధ ప్రతిఘటనోద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించారు.

ప్రత్యేకత

నిజామాంధ్ర మహాసభలో సాధ్యం కాని తీర్మానాలు ఆమోదం. సాంఘిక సంస్కరణలతో పాటు రాజకీయ చైతన్యం. సాయుధ పోరాటానికి బలం.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ☑ కాలపరిమితి: 1930–1946
- ☑ 10 మహిళా సభలు
- ☑ లక్ష్యం: స్త్రీ విద్య & స్వాభిమానం
- ☑ 10 మహిళా సభలు
- ☑ సాయుధ పోరాటంలో భాగస్వామ్యం
- ☑ ప్రముఖులు: మల్లు స్వరాజ్యం, ఐలమ్మ

ఒక లైన్ సారాంశం: మహిళా నిజామాంధ్ర మహాసభలు తెలంగాణలో స్త్రీ చైతన్యాన్ని రగిలించి, సాయుధ ప్రతిఘటనకు మహిళలను సిద్ధం చేసిన చారిత్రాత్మక వేదికలు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘ద్వితీయాంధ్ర మహాసభ - 1931: దేవరకొండ (సాంఘిక సమస్యల వేదిక)’

📍 స్థలం & తేదీలు

దేవరకొండ (నల్గొండ జిల్లా)

మార్చి 3, 4, 5, 1931

అధ్యక్షత & ప్రముఖుల ప్రసంగాలు

అధ్యక్షుడు: బూర్గుల రామకృష్ణారావు (ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు).

మఫకాషా్ల లశంజుర్:.

వామన్ నాయక్

కేశవరావు

తర్ధ ఫ

చర్చలు తెలుగులోనే జరిగాయి.

🎯 ప్రధాన చర్చ & తీర్మానాల సరళి

ప్రధాన చర్చ: సాంఘిక సమస్యలు.

తీర్మానాలు: మొదటి మహాసభ మాదిరిగానే నిజాం ప్రభుత్వాన్ని ప్రాధేయపడే విధంగా.

🚫 రాజకీయ జోలికి వెళ్లలేదు

STOP

సభలో రాజకీయ సమస్యలపై చర్చ జరగలేదు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘తృతీయ నిజామాంధ్ర మహాసభ (1931–1934): అనుమతి కోసం పోరాటం & రైతు చైతన్యం’

📌 అనుమతి కోసం సుదీర్ఘ పోరాటం (1931–1934)

- 1931 నవంబర్ — విజ్ఞప్తి: చక్రహరి నరసరాజు (న్యాయవాది) → కొల్లాపూర్ సంస్థానాధికారులు.
- → సంస్థానాధికారులు: అధికారం లేదు, నిజాం అనుమతి కావాలి.
- → 1931 డిసెంబర్ 24 — మహబూబ్‌నగర్ కలెక్టర్: సంస్థాన వ్యవహారాల్లో జోక్యం చేసుకోలేము.
- → హోం సెక్రటరీ → ప్రధాని మహారాజ్ సర్ కిషన్ పర్షాద్ బహదూర్.
- → ప్రధాని: అనుమతి నిరాకరణ (సంస్థానంలో లేదా బయట కూడా).

⚠️ 1932: షరతులు & తిరస్కరణ

- 1932 మార్చి 2 — పోలీసు మంత్రి కర్నల్ డ్రించ్‌తో భేటీ.
- జులై 19 — పోలీసు మంత్రి కర్నల్ డ్రించ్ తో భేటీ.
  - ↳ మాడపాటి హనుమంతరావు, బూర్గుల రామకృష్ణారావు
- డిమాండ్: రూ. 2000 జమానత్ పెట్టాలి. (Rs. 2000 జమానత్)
- తిరస్కరణ: డబ్బు చెల్లించడం అవమానకరం. డిమాండ్ల తిరస్కరణ.

👉 3 సంవత్సరాల పోరాటం తర్వాత షరతులతో కూడిన అనుమతి.

🏛 ఖమ్మం మెట్టు మహాసభ (1934) & రైతు ప్రాముఖ్యం

- ఖమ్మం మెట్టు, 1934 డిసెంబర్ 13, 14, 15.
- అధ్యక్షుడు: శ్రీ పులిజాల వెంకట రంగారావు.
- నిషేధం: రాజకీయ, సాంఘిక విషయాలపై ప్రభుత్వ నిషేధం.
- 👉 రైతు సమస్యలపై తీర్మానాలు. మహాసభలో రైతుల భాగస్వామ్యం పెరుగుదల.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘నాల్గవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1935-36: సిరిసిల్ల | తెలుగు భాషా స్మృతి & నిబంధనావళి రూపకల్పన’

📍 స్థలం, తేదీలు & అధ్యక్షత

సిరిసిల్ల
(కరీంనగర్ జిల్లా)

డిసెంబర్ 30, 31, 1935
& జనవరి 1, 1936

అధ్యక్షుడు:
మాడపాటి హనుమంతరావు.

నిబంధనావళి రూపకల్పన ప్రక్రియ

3వ మహాసభ
(నిబంధనావళి లేదు).

→ సబ్ కమిటీ ఏర్పాటు
& బాధ్యత.

→ 4వ మహాసభ: నివేదిక
సమర్పణ & ఆమోదం.

⚖️ కీలకమైన 31వ నిబంధన & భాషా రక్షణ

31వ నిబంధన:
వ్యవహారాలు,
తీర్మానాలు,
ఉపన్యాసాలు
తెలుగులోనే
ఉండాలి.

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో తెలుగు భాష, సంస్కృతికి జరుగుతున్న అన్యాయాలను ఎదుర్కోవడానికి ఈ నిబంధన రూపొందించబడింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘అయిదవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1936: షాద్నగర్ | భాషా స్పష్టత & సామాజిక సంస్కరణ’

సభ వివరాలు & అధ్యక్షత

షాద్నగర్ (మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా)

డిసెంబర్ 15, 16, 17, 1936

అధ్యక్షుడు: కొండా వెంకట రంగారెడ్డి.

నేపథ్యం: హైదరాబాద్ శాసనసభ సభ్యుడు (హైకోర్టు వకీలుల ప్రతినిధిగా ఎన్నిక).

భాషా స్పష్టత & నిబంధన

తె

ప్రసంగాలు తెలుగులోనే

భాషా నిబంధన వల్ల ఇతర ప్రాంత ప్రతినిధులు మాట్లాడలేకపోయారు.

ముఖ్య తీర్మానం: సామాజిక సంస్కరణ

సంపూర్ణ మద్యపాన నిషేధం పాటించాలని సూచన.

సామాజిక సంస్కరణ దిశగా కీలక నిర్ణయం.

ప్రాముఖ్యత & ఫలితాలు

తె

నిజామాంధ్రోద్యమంలో భాషా స్పష్టత బలపడింది. → శాసనసభ సభ్యుని అధ్యక్షతతో రాజకీయ ప్రాధాన్యం పెరిగింది. → సామాజిక సంస్కరణలపై దృష్టి కొనసాగింపు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

'ఆరవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1937: నిజామాబాదు
సామాజిక ఉద్యమం నుండి రాజకీయ ఉద్యమంగా మలుపు

📍 సభ వివరాలు & అధ్యక్షత

నిజామాబాదు

డిసెంబర్ 6, 7, 8, 1937

అధ్యక్షుడు: మందుముల నరసింగరావు.

⚖️ భాషా వివాదం & 🗣️ రావి నారాయణరెడ్డి స్పందన

తెలుగేఃతర భాషలో మాట్లాడ్వేంపై విభేదాలు.

31వ నిబంధన (తెలుగు మాత్రమే)

తెలుగేతర భాషలో మాట్లాడే ప్రయత్నంపై విభేదాలు.

"ఇది నిజామాంధ్ర మహాసభే కాని నిజామాంధ్ర భాష సభ కాదు"

భాషా పరిమితి తొలగింపు సూచన & భవిష్యత్తు దృష్టి.

📜 కీలక తీర్మానాలు: రాజకీయ మలుపు

1. భాషా స్వేచ్ఛ

తెలుగుతో పాటు ఇతర భాషలకు అనుమతి.

2. రాజకీయ తీర్మానం

అయ్యంగార్ కమిటీ

"బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం" ఏర్పాటు డిమాండ్. (మొదటి రాజకీయ తీర్మానం)

📌 ఉద్యమ పరివర్తన & 📝 ముఖ్యాంశాలు

వైజ్ఞానిక-సాంస్కృతిక ఉద్యమం (1-5 సభలు)

రాజకీయ ఉద్యమం (6వ సభ)

సామాజిక లక్ష్యాల నుండి రాజకీయ లక్ష్యాల ప్రకటన.

📝 పరీక్ష్యాంశాలు

- ☑ స్థలం: నిజామాబాదు
- ☑ అధ్యక్షుడు: మందుముల
- ☑ భాషా స్వేచ్ఛ
- ☑ తొలి రాజకీయ తీర్మానం

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘ఏడవ నిజామాంధ్ర మహాసభ - 1940: మల్కాపురం | మితవాద-అతివాద చీలిక & రైతు సమస్యలు’

📍 సభ వివరాలు & మూడేళ్ల జాప్యం (నేపథ్యం)

మల్కాపురం (హైదరాబాద్ జిల్లా)

ఏప్రిల్ 1940

అధ్యక్షుడు: మందుముల నర్సింగరావు.

6వ సభ → స్టేట్ కాంగ్రెస్, సత్యాగ్రహం, కమ్యూనిస్ట్ పార్టీల స్థాపన (కార్యకర్తల భాగస్వామ్యం) → 7వ సభ (3 సంవత్సరాల తర్వాత)

⚖️ అయ్యంగార్ కమిటీ నివేదికపై చీలిక

అయ్యంగార్ కమిటీ నివేదిక (రాజ్యాంగ సంస్కరణలు)

నిరుపయోగం, బహిష్కరణ

ఓటింగ్

మితవాద (వృద్ధ నాయకత్వం)

అతివాద (యువ నాయకత్వం)

💰 ప్రధాన తీర్మానాలు: భూమిశిస్తు & పరిపాలన

భూమిశిస్తు భారం & తగ్గింపు డిమాండ్

తెలంగాణ: ₹15-22/ఎకరం (అధికం) vs బ్రిటిష్ ఇండియా: ₹5-10/ఎకరం (తక్కువ). మద్రాసు తరహాలో 25% తగ్గింపు కోరిక.

దివానీ-సర్ఫేఖాస్ వ్యత్యాసాలు

మాఫీలో అసమానత: దివానీ (40 లక్షలు) vs సర్ఫేఖాస్ (42 లక్షలు).

సర్ఫేఖాస్ ఉద్యోగులపై విచారణకు ప్రత్యేక అనుమతి తొలగింపు డిమాండ్.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

ఎనిమిదవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1941
సామాజిక–రాజకీయ చైతన్యానికి విస్తృత దిశ

సభ వివరాలు & అధ్యక్షత

చిలుకూరు (నల్గొండ జిల్లా)

జూన్ 3, 4, 5, 1941

అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి (యువ నాయకుడు).

ప్రధాన చర్చాంశాలు & మార్పులు

- ✓ పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక విధాన దుష్పరిణామాలు.
- ✓ స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం & ఆర్థిక స్వావలంబనం.
- ✓ రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం ప్రభావం.
- ✓ స్వదేశీ సంస్థానాల విధానాలు.

సభ్యత్వ రుసుము: ₹1 నుండి 4 అణాలకు తగ్గింపు. (సామాన్యులకు అందుబాటు)

31వ నిబంధన రద్దు: తెలుగు మాత్రమే అనే నిబంధన తొలగింపు. (భాషా విస్తరణ)

కార్యాచరణ & ప్రాధాన్యం

- ✓ రాజకీయ ఖైదీల దినోత్సవం.
- ✓ విద్యా వారం.
- ✓ వెట్టిచాకిరి వ్యతిరేక ఉద్యమం.
- ✓ ఇతర ప్రజా సమస్యలపై ఆందోళనలు.

ప్రాధాన్యం: మహాసభ సామాన్య ప్రజలకు చేరువ, రాజకీయ చైతన్యం పెంపు, ఉద్యమం మరింత ప్రజా ప్రాతిపదికగా మారింది.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ☑ స్థలం: చిలుకూరు
- ☑ అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి
- ☑ సభ్యత్వం: 4 అణాలు
- ☑ 31వ నిబంధన రద్దు
- ☑ కార్యక్రమాలు: వెట్టిచాకిరి వ్యతిరేకం

ఒక లైన్ సారాంశం: 1941లో చిలుకూరులో జరిగిన ఎనిమిదవ నిజామాంధ్ర మహాసభతో ఉద్యమం సామాజిక-రాజకీయ పరంగా విస్తరించి ప్రజా ప్రాతిపదిక బలపడింది.

తొమ్మిదవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1942 | వర్గ విభేదాలు స్పష్టమైన చారిత్రాత్మక మలుపు

సభ వివరాలు & అధ్యక్షత

ధర్మవరం (వరంగల్ జిల్లా)

మే 22, 23, 24, 1942

అధ్యక్షుడు: మాదిరాజు రామకోటేశ్వరరావు (మితవాద నాయకుడు).

మహిళా మహాసభ: ఆంధ్ర మహాసభలతో కలిసి జరిగిన చివరి మహిళా సభ ఇదే.

వర్గ విభేదాలు స్పష్టీకరణ & సంఘర్షణ

1. మితవాదులు (భూస్వామ్య ప్రతినిధులు)
2. కాంగ్రెస్ వర్గం
3. కమ్యూనిస్టులు & రైతాంగ శక్తులు

సంఘర్షణ దిశ: మితవాదులు (భూస్వామ్య మద్దతు) vs కమ్యూనిస్టులు (రైతాంగ హక్కుల పోరాటం). రైతాంగ సమస్యలు కేంద్ర బిందువు.

ప్రభుత్వ దృష్టి & ఉద్యమ ప్రాధాన్యం

✔ ప్రభుత్వం "రాజ్యంలోని ప్రముఖ సంస్థ"గా గుర్తింపు.

✔ ప్రజా సంస్థగా మహాసభ బలపడటం.

ప్రాధాన్యం: అంతర్గత రాజకీయ విభేదాల ప్రారంభం, రైతాంగ పోరాటాలకు బలం, మితవాద-కమ్యూనిస్టు ఘర్షణలకు నాంది, సాయుధ రైతాంగ ఉద్యమానికి పునాది.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ✔ స్థలం: ధర్మవరం
- ✔ అధ్యక్షుడు: మాదిరాజు
- ✔ చివరి మహిళా సభ
- ✔ మూడు వర్గాలు: మితవాదులు, కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టులు
- ✔ రైతాంగ సమస్యల ప్రాధాన్యం

ఒక లైన్ సారాంశం: 1942లో జరిగిన తొమ్మిదవ నిజామాంధ్ర మహాసభలో వర్గ విభేదాలు బహిర్గతమై రైతాంగ పోరాటాలకు దిశానిర్దేశం కలిగింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

🏛️ పదవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1943

📚 మితవాద–అతివాద పోటీ • ప్రజా ప్రభుత్వ తీర్మానం

📍 సభ వివరాలు

(హైదరాబాద్)

హైదరాబాద్ నగరంలో నిర్వహణ - ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యత.

తాదుఐ తొలి అధ్యక్ష ఎన్నిక & పోటీ

కొండా వెంకట రంగారెడ్డి
(మితవాద వర్గం)

బద్దం ఎల్లారెడ్డి
(అతివాద/కమ్యూనిస్ట్ వర్గం)

→ మొదటిసారి అధ్యక్ష పదవికి ఎన్నిక.

⚖️ అతివాద వర్గం తీర్మానం (ప్రజా ప్రభుత్వం & 50:50 ప్రతిపాదన)

తాత్కాలిక ప్రజా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు

50%
మజ్లిస్-ఏ-ఇత్తెహాదుల్-ముస్లిమీన్

50%
తెలంగాణ, మరాఠ్వాడ, కన్నడ ప్రతినిధులు

విస్తృత చర్చల అనంతరం మితవాద వర్గం చేతిలో ఓటమి.

👥 ప్రముఖుల హాజరు

డాక్టర్ జయసూర్య
(ఆహ్వాన సంఘం అధ్యక్షుడు)

సరోజినీ నాయుడు

రాజా బహద్దూర్ వెంకటరామిరెడ్డి, ఇతర సంస్థానాధీశులు

🔄 ఉద్యమంలో ప్రాముఖ్యత

- ☑ అధ్యక్ష ఎన్నికలతో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం
- ☑ మితవాద–అతివాద విభేదాల తీవ్రత
- ☑ ప్రజా ప్రభుత్వం ఆలోచన ప్రస్తావన
- ☑ రాజకీయ ప్రాధాన్యం పెరుగుదల

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

- ☑ స్థలం: హైదరాబాద్ (1943)
- ☑ తొలి అధ్యక్ష ఎన్నిక
- ☑ విజేత: కొండా రంగారెడ్డి
- ☑ అతివాద తీర్మానం (50% MIM కోటా) - ఓటమి

📌 **ఒక లైన్ సారాంశం:** 👉 1943లో హైదరాబాద్‌లో జరిగిన పదవ నిజామాంధ్ర మహాసభలో మితవాద–అతివాద వర్గాల పోటీ స్పష్టమై, ప్రజా ప్రభుత్వ ఆలోచన ప్రధాన చర్చాంశమైంది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

పదకొండవ నిజామాంధ్ర మహాసభ - 1944

కమ్యూనిస్టు ఆధిపత్యం • సాయుధ పోరాటానికి మలుపు

సభ వివరాలు & అధ్యక్షత

- భువనగిరి (నల్గొండ జిల్లా)
- మే 27, 28, 1944
- అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి (ఏకగ్రీవ ఎన్నిక).

నేపథ్యం వర్గ విభేదాల తీవ్రత

- భూపోరాటాలు & కమ్యూనిస్ట్ నాయకత్వం
- హింసాత్మక ఆరోపణలు
- కొండా రంగారెడ్డిచే కమ్యూనిస్టుల బహిష్కరణ

పరిణామం (కమ్యూనిస్టు సభగా గుర్తింపు)

- కమ్యూనిస్టుల అధ్యక్ష ప్రణాళిక
- మితవాద వర్గం వైదొలగుట
- 11వ సభ = "కమ్యూనిస్టు మహాసభ". (కార్యకలాపాలు 'సంఘం' పేరుతో).

నాయకులు & సభ్యత్వ రుసుము

రావి నారాయణరెడ్డి, కాళోజీ, రాజబహదూర్ గౌడ్, పోల్కంపల్లి, చండ్ర రాజేశ్వరరావు

4 అణాల నుండి 1 అణాకు తగ్గింపు. (సామాన్యులకు చేరువ)

ఉద్యమ దిశ & చర్చాంశాలు

- కమ్యూనిస్టు ఆధిపత్యం & సాయుధ పోరాటం వైపు దారి
- యుద్ధం, ఆహారం, ధరలు, రేషనింగ్, పన్నులు, వడ్డీలు (ప్రజా-ఆర్థిక సమస్యలు)

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ☑ స్థలం: భువనగిరి
- ☑ రుసుము: 1 అణా
- ☑ కమ్యూనిస్టు ఆధిపత్యం
- ☑ అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి
- ☑ సాయుధ పోరాటానికి పునాది

ఒక లైన్ సారాంశం: 1944లో భువనగిరిలో జరిగిన 11వ నిజామాంధ్ర మహాసభ కమ్యూనిస్టు ఆధిపత్యంతో సాయుధ రైతాంగ పోరాటానికి దిశానిర్దేశం చేసిన కీలక మలుపు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

12వ నిజామాంధ్ర మహాసభ (జాతీయ/పోటీ) – 1945
కమ్యూనిస్టేతర 'పునరుద్ధరణ' మహాసభ & మడికొండ తీర్మానాలు

నేపథ్యం: చీలిక & పునరుద్ధరణ పిలుపు

మితవాదులు & జాతీయ పక్షం (కాంగ్రెస్)

9వ సభ తర్వాత మూడు వర్గాలు.
11వ భువనగిరి సభలో కమ్యూనిస్ట్ ఆధిపత్యంతో జాతీయవాదులు 'పునరుద్ధరణ'కు నిర్ణయం.

కమ్యూనిస్టు (భువనగిరి సభ వశం)

సంయుక్త ప్రకటన & స్థాయి సంఘం

మాడపాటి, కొండా వెంకట రంగారెడ్డి, పులిజాల, పులిజాల, మాదిరాజు

"80 లక్షల ప్రజల సమష్టి హితం కోసం నిజమైన మహాసభ పునరుద్ధరణ మా పవిత్ర కార్యం."

సురవరం తటస్థం, కానీ పత్రిక ద్వారా జాతీయ పక్షానికి మద్దతు.

స్థాయి సంఘం (సర్వాధికారాలు):
కొండా, బూర్గుల, మాదిరాజు, పర్సా, మందుముల నర్సింగరావు.

12వ మహాసభ (మడికొండ) – వివరాలు

మందుముల నర్సింగరావు

- ప్రదేశం: మడికొండ (వరంగల్).
- తేదీలు: 1945 మార్చి 15, 16, 17.

ఇతర పేర్లు: జాతీయ పక్ష, పునరుద్ధరణ, కాంగ్రెస్, పోటీ మహాసభ.

✅ ప్రధాన తీర్మానాలు

- ☑ అధికారుల అక్రమ చర్యలు, లంచగొండితనం నిర్మూలన.
- ☑ నిర్బంధ ధాన్య సేకరణ (లెవీ) నిలుపుదల.
- ☑ భారతదేశ దాస్య విముక్తి (స్వాతంత్ర్యం).
- ☑ స్థాయి సంఘ సభ్యులు ఖద్దరు ధరించాలి.
- ☑ స్టేట్ కాంగ్రెస్‌పై నిషేధం తొలగించాలి.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘పన్నెండవ (కమ్యూనిస్ట్) నిజామాంధ్ర మహాసభ - 1945

| సాయుధ పోరాట దిశగా కీలక నిర్ణయం’|

సభ వివరాలు & నేపథ్యం

ఏప్రిల్ 26, 27, 1945

ఖమ్మం

అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి

‘కమ్యూనిస్ట్ నిజామాంధ్ర మహాసభ’గా ప్రసిద్ధి.

దేశవ్యాప్తంగా స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం ఉధృతం.

తెలంగాణలో సాయుధ పోరాట దిశగా ప్రజా ఉద్యమం (జనగామ, సూర్యాపేటలో భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటాలు).

మహాసభ నిర్ణయం & ప్రాముఖ్యత

సాయుధ పోరాట దిశగా వెళ్తున్న ప్రజల పక్షాన నిలబడాలి.

&

ఫ్యూడల్ భూస్వామ్య-రజాకార్ వ్యవస్థకు వ్యతిరేక పోరాటం కొనసాగించాలి.

ప్రాముఖ్యత: నిజామాంధ్రోద్యమం పూర్తిస్థాయి రాజకీయ-సాయుధ దిశ. కమ్యూనిస్టు ఆధిపత్యం స్థిరీకరణ. తెలంగాణ సాయుధ రైతాంగ పోరాటానికి బలమైన పునాది. నిజాం నిరంకుశ పాలనకు ప్రత్యక్ష సవాలు.

ప్రభుత్వ చర్యలు & పరిణామాలు

- ❌ తెలంగాణలో సైనిక శిబిరాలు & కఠిన నిఘా.
- ❌ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీపై నిషేధం.
- కమ్యూనిస్ట్ నాయకులు రహస్య జీవితానికి వెళ్లాల్సిన పరిస్థితి.

తరువాతి పరిణామాలు

- తదుపరి మహాసభ నిర్వహణ సాధ్యంకాలేదు.
- స్థాయి సంఘ సమావేశంలో నాయకత్వం మార్పు: అధ్యక్షుడు: బద్దం ఎల్లారెడ్డి, కార్యదర్శి: రావి నారాయణరెడ్డి.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ☑ 12వ (కమ్యూనిస్ట్) సభ: 1945 (ఖమ్మం)
- ☑ అధ్యక్షుడు: రావి నారాయణరెడ్డి
- ☑ ప్రధాన దిశ: సాయుధ పోరాట మద్దతు
- ☑ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ నిషేధం (1945)
- ☑ స్థాయి సంఘం: బద్దం ఎల్లారెడ్డి

ఒక లైన్ సారాంశం: 1945 ఖమ్మం కమ్యూనిస్ట్ నిజామాంధ్ర మహాసభ తెలంగాణ సాయుధ రైతాంగ పోరాటానికి ప్రత్యక్ష మద్దతు ప్రకటించిన చారిత్రాత్మక మలుపు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

పదమూడవ నిజామాంధ్ర మహాసభ – 1946

తుది మహాసభ • కాంగ్రెస్‌లో విలీనం

సభ వివరాలు & తుది సమావేశం

మే 10, 11, 12, 1946

కంది (మెదక్ జిల్లా)

అధ్యక్షుడు: జమలాపురం కేశవరావు

ఇది నిజామాంధ్ర మహాసభల తుది సమావేశం.

ప్రధాన చర్చాంశాలు (విస్తృత చర్చ)

- ✓ అంతర్జాతీయ & భారత జాతీయ రాజకీయాలు.
- ✓ హైదరాబాద్ సంస్థాన సమస్యలు.
- ✓ వివాదిరుతి పద్ధజియులా.
- ✓ రాజ్యపు శాసన నిర్మాణం & బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం.
- ✓ ప్రభుత్వం–ప్రజల సంబంధాలు & పౌరసత్వ హక్కులు.
- ✓ విద్యా వ్యవస్థ.
- ✓ రైతుల & పశుసంవర్ధక సమస్యలు.
- ✓ ఆరోగ్యం.

సామాజిక–రాజకీయ–ఆర్థిక అంశాలపై సమగ్ర చర్చ.

కీలక పరిణామం & విలీనం

📌 1946: స్టేట్ కాంగ్రెస్‌పై నిషేధం తొలగింపు.

👉 మహాసభ అనంతరం: కాంగ్రెస్ నిజామాంధ్ర మహాసభ → స్టేట్ కాంగ్రెస్‌లో పూర్తిగా విలీనం.

ఉద్యమ దిశలో మార్పు & 🎯 ప్రాముఖ్యత

- ✓ నిజామాంధ్ర మహాసభ ప్రత్యేక సంస్థగా ముగింపు. నాయకులు, కార్యకర్తలు → కాంగ్రెస్ పార్టీ పేరుతో ఉద్యమం.
- ✓ తెలంగాణ విమోచన పోరాటంలో కాంగ్రెస్ ప్రధాన వేదికగా మారింది.
- ✓ తుది దశ
- ✓ బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వ డిమాండ్ పునరుద్ధాటన
- ✓ కాంగ్రెస్ దిశ

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

✓ 13వ సభ: 1946 (కంది) ✓ అధ్యక్షుడు: జమలాపురం కేశవరావు ✓ తుది మహాసభ

✓ తుది మహాసభ ✓ కాంగ్రెస్ నిషేధం తొలగింపు (1946) ✓ కాంగ్రెస్‌లో విలీనం

📌 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 1946 కంది మహాసభతో నిజామాంధ్ర మహాసభల యుగం ముగిసి, తెలంగాణ ఉద్యమం కాంగ్రెస్ నాయకత్వంలోకి ప్రవేశించింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘ 14వ [redacted] (నిజామాంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెస్) మహాసభ – 1947 | నిజామాంధ్ర మహాసభల అనంతర దశ

సభ వివరాలు & స్వభావం

మే 18, 19, 20, 1947

జడ్చర్ల (మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా)

పేరు

పేరు: నిజామాంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ మహాసభ

స్వభావం: హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్‌కు సంబంధించిన సభ. స్టేట్ కాంగ్రెస్ పార్టీ అదేశానుసారం నిర్వహణ.

నేపథ్యం & చారిత్రక స్పష్టీకరణ

1946: 13వ మహాసభ అనంతరం

మితవాద నిజామాంధ్ర మహాసభ → స్టేట్ కాంగ్రెస్ పార్టీలో విలీనం.

→

1947 జడ్చర్ల సభ: స్వతంత్ర నిజామాంధ్ర మహాసభ కాదు, స్టేట్ కాంగ్రెస్ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించబడింది.

చారిత్రక స్పష్టీకరణ: చరిత్ర పరంగా 13వ (1946) నే తుది నిజామాంధ్ర మహాసభ. 1947 సభ “నిజామాంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ మహాసభ”గా గుర్తింపు.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ✅ 14వ సభ: 1947 (జడ్చర్ల)
- ✅ స్టేట్ కాంగ్రెస్ ఆధ్వర్యం
- ✅ స్వతంత్ర నిజామాంధ్ర మహాసభ కాదు
- ✅ తుది మహాసభ: 13వ (1946 కంది)

ఒక లైన్ సారాంశం:

1947 జడ్చర్లలో జరిగిన [redacted] సభ స్టేట్ కాంగ్రెస్ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించబడినదే గానీ, స్వతంత్ర నిజామాంధ్ర మహాసభలలో భాగం కాదు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

🏛 నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1930–1947) – పూర్తి వివరాల పట్టిక

📚 పోటీ పరీక్షల కోసం సమగ్ర టైమ్‌లైన్

మహాసభ సంఖ్య	మహిళా సభాధ్యక్షురాలు	మహాసభ అధ్యక్షుడు	సంవత్సరం & తేదీలు	ప్రదేశం
1	నడింపల్లి మందరమ్మ	సురవరం ప్రతాపరెడ్డి	1930 మార్చి 3,4,5	జోగిపేట (మెదక్)
2	టి. వరలక్ష్మమ్మ	బూర్గుల గామకృష్ణారావు	1931 మార్చి 3,4,5	దేవరకొండ (నల్లొండ)
3 4	ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి మాజీక్యమ్మ	పులిజాల మాడపాటి హనుమంతరావు	1934 1935 డిసెం 30,31 – జన 1	ఖమ్మం సిరిసిల్ల (కరీంనగర్)
5	బూర్గుల అనంతలక్ష్మీదేని	కొండా వెంకట గంగారెడ్డి	1936 డిసెం 15,16,17	షాద్నగర్ (మహబూబ్‌నగర్)
6	నందగిరి ఇందిరాదేవి	మందుముల నర్సింగరావు	1937 డిసెం 6,7,8	నిజామాబాద్
7	యోగ్యశీలాదేవి	మందుముల రామచంద్రరావు	1940 ఏప్రిల్	మల్కాపురం (హైదరాబాద్)
8	రంగమ్మ ఓబుల్‌రెడ్డి	రావి నారాయణరెడ్డి	1941 జూన్ 3,4,5	చిలుకూరు (హుజూర్‌వగర్, ఎల్లల్
9	రంగమ్మ ఓబులరెడ్డి	మాదిరాజు రామకోటేశ్వరరావు	1942 మే 22,23,24	ధర్మవరం (వరంగల్)
10	ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి	కొండా వెంకట రంగారెడ్డి	1943 మే 23,24,25	హైదరాబాద్
11	నిమ్మగడ్డ సత్యవతి	రావి నారాయణరెడ్డి	1944 మే 27,28	భువనగిరి (నల్లొంద)
12 (జాతీయ/పోటీ)	లలితాదేవి	మందుముల నర్సింగరావు	1945 మార్చి 21,22,23	మడికొండ (వరంగల్)
12 (కమ్యూనిస్ట్)	–	రావి నారాయణరెడ్డి (తరువాత బద్దం ఎల్లారెడ్డి)	1945 ఏప్రిల్ 26,27	ఖమ్మం
13	–	జమలాపురం కేశపరావు	1946	కంది (మెదక్)
14 (రాష్ట్ర కాంగ్రెస్)	–	జమలాపురం కేశపరావు	1947 మే 18,19,20	జద్చర్ల (మహబూబేనగర్)

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘నిజామాంధ్ర మహాసభలు: విస్తృతి, మహిళా ప్రస్థానం, కూటములు & పోరాట స్ఫూర్తి’

జిల్లా విస్తృతి & పరిమితులు

7 జిల్లాల్లో మహాసభలు

ఆదిలాబాద్ (మరాఠీ ప్రభావం - జరగలేదు)

అత్రాఫ్‌బల్దా (నిజాం స్వంతపాలన - జరగలేదు)

మహిళా మహాసభల ప్రస్థానం

1వ-9వ సభలు: కలిసే జరిగాయి →

10వ సభ (స్వతంత్రం, హైదరాబాద్): అధ్యక్షురాలు శ్రీ అలివేలు మంగతాయారమ్మ (పాలవంచ రాణి)

మరొక సభ (హైదరాబాద్): అధ్యక్షురాలు శ్రీ లలితాదేవి (గురుగుంట రాణి)

సహకార సంఘాలు & హరిజనోద్యమ నేతలు

- రైతు సంఘాలు
- జీవ దయాజ్ఞాన మండలి
- పద్మశాలి సంఘం
- ఆర్థిక సంఘాలు
- హరిజనోద్ధరణ సంఘం

భాగ్యరెడ్డి వర్మ, మల్లేశరావు, బి. చిత్తారయ్య, అరిగె రామస్వామి

హరిజనోద్యమ ప్రచారానికి కృషి

ఉద్యమ పరిణామం & ప్రత్యక్ష చర్యలు

సంస్కరణ/వైజ్ఞానికోద్యమం → రాజకీయోద్యమం

స్టేట్ కాంగ్రెస్ సత్యాగ్రహ నిర్వహణ

అయ్యంగార్ కమిటీ సంస్కరణల బహిష్కరణ (ప్రజోపయోగకరం కాదు)

పోరాట స్ఫూర్తి & చారిత్రక పాత్ర

కమ్యూనిస్టు నాయకత్వం: సాయుధ పోరాట స్ఫూర్తి, దున్నే వాడిదే భూమి, భూస్వామ్య రద్దు పోరాటం.

కాంగ్రెస్ నాయకత్వం: జాయిన్ ఇండియా, వందేమాతరం, సత్యాగ్రహ ఉద్యమాలు. మనోధైర్యం, ఆత్మవిశ్వాసం.

ప్రజలను ఉద్యమకారులుగా, నాయకులుగా తీర్చిదిద్దింది.

భారత స్వాతంత్య్ర పోరాటంలో జాతీయ కాంగ్రెస్ వలె, హైదరాబాద్ సంస్థానంలో నిజామాంధ్ర మహాసభ మహత్తర పోరాటం చేసింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘🏛 నిజాం ప్రజల సంఘం (Nizam's Subjects League) – 1934/35 |
📚 ముల్కీ హక్కులు • రాజ్యాంగ సంస్కదణల డిమాండ్

📍 స్థాపన & కారణాలు

1935 (1934 సూచన)

English: Nizam's Subjects League
Urdu: జమీయత్ రిమాయాయె నిజాం

రాజకీయ సంస్కరణల కోసం ఏర్పడిన మొదటి విస్తృత ప్రజాసంఘం.

- ✓ ముల్కీలకు ఉద్యోగాల కొరత
- ✓ స్థానికేతరులకు ఉద్యోగాలు
- ✓ పౌరసత్వ హక్కుల పరిరక్షణ
- ✓ జవాబుదారీ ప్రభుత్వం.

👤 ప్రముఖ పదాధికారులు

అధ్యక్షుడు: నవాబ్ సర్ నిజామత్ జంగ్ (హైకోర్టు మాజీ న్యాయమూర్తి)

ఉపాధ్యక్షులు: డా. లతీఫ్ సయిద్, రామచంద్ర నాయకులు.

కార్యదర్శులు: సయ్యద్ ఆబిదాసన్, బూర్గుల రామకృష్ణారావు, శ్రీనివాస శర్మ.

కోశాధికారి: బారిస్టర్ నౌషీర్ చీనాయ్.

👥 కార్యనిర్వాహక సంఘ సభ్యులు

రాజబహద్దూర్ వెంకట రామారెడ్డి, నవాబ్ షంషీర్‌డ్డింగ్, వామన్ నాయక్, అక్బరలీఖాన్, కాశీనాథరావు, మాడపాటి, అబుల్ హసన్, గోపాలరావు, పి.వి. జోషి, శంకరరావు, బుఖ్తవయ్‌రావు, జనార్ధన్ రావు, అహమద్ మెహియుద్దీన్, మందుముల నరసింగరావు, ఖలీలుజ్జమా, మీర్ హసనొద్దీన్, శ్రీపతిరావు, నవాబ్ మొయిన్ యార్ జంగ్, నవాబ్ బహద్దూర్ యార్ జంగ్.

హిందువులు, ముస్లింలు, పార్సీలు, కాంగ్రెస్, మజ్లిస్ తదితర వర్గాల ప్రతినిధులు భాగం.

🎯 సంస్థ లక్ష్యాలు

1. కుల, మత, వర్గ భేదాలకు అతీతంగా ఐక్యత.
2. భిన్న వర్గాల అభ్యున్నతి.
3. దేశీయుల హక్కుల పరిరక్షణ.
4. అసఫ్ జాహీ కింద బాధ్యతాయుత రాజ్యాంగ వ్యవస్థ.
5. హైదరాబాద్ రాచరిక హక్కుల సంరక్షణ.

🚫 నిజాం ప్రభుత్వ వైఖరి & విచ్ఛిన్నం

- ❌ సంఘాన్ని పనిచేయనీయలేదు.
- ❌ కుట్రలు, విభేదాలు.
- ❌ కొందరు ముస్లింలు మజ్లిస్‌లో చేరారు.
- 👉 కొద్ది కాలంలోనే సంఘం విచ్ఛిన్నం.

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

☑ స్థాపన: 1935 ☑ లక్ష్యం: ముల్కీ హక్కులు ☑ అధ్యక్షుడు: నిజామత్ జంగ్ ☑ బహుళ వర్గ ఐక్యత ☑ నిజాం ప్రభుత్వం వల్ల విచ్ఛిన్నం

📌 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 నిజాం ప్రజల సంఘం (1935) ముల్కీ హక్కులు, రాజ్యాంగ సంస్కరణల కోసం ఏర్పడిన తొలి సమగ్ర ప్రజాసంఘం; కానీ నిజాం ప్రభుత్వ జోక్యంతో త్వరలోనే విచ్ఛన్నమైంది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

🎓 వందేమాతర ఉద్యమం – 1938 | 🏛️ ఉస్మానియా విద్యార్థుల దేశభక్తి పోరాటం

📌 నేపథ్యం & ప్రార్థనా వివాదం

- రాజకీయ సమావేశాలకు అనుమతి లేదు.
- G.O. 53 (గస్తీ నిషాన్ తిర్పన్) - వాక్ స్వాతంత్ర్యం ఆంక్షలు.
- ఉద్యమాల ప్రభావం.
- నిజాం స్తుతి (నిర్బంధం) vs వందేమాతరం (దేశభక్తి).
- ప్రార్థనలో పాల్గొనని విద్యార్థుల బహిష్కరణ.

🔥 ఉద్యమ ప్రారంభం & సమ్మె

1938 దసరా

- నవంబర్ 28, 1938 (నిషేధం) నవంబర్ 29 (బహిష్కరణ)
- ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ "B" హాస్టల్ "వందేమాతరం"

STRIKE

- నవంబర్ 29 – డిసెంబర్ 10, 1938: యూనివర్సిటీ సమ్మె, పికెటింగ్.
- విస్తరణ: ఔరంగాబాద్, వరంగల్, గుల్బర్గా, పర్భనీ, నాందేడ్, మహబూబ్‌నగర్.

🚫 బహిష్కరణలు, విస్తరణ & 🏆 ఫలితం

- ఉస్మానియా: 350, ఇతర కళాశాలలు: ~700 మంది బహిష్కరణ.
- ఆంధ్ర, బనారస్ యూనివర్సిటీలు అడ్మిషన్ నిరాకరణ.
- నాగపూర్, జబల్పూర్ యూనివర్సిటీల్లో ప్రవేశం.
- ఫలితం: విద్యార్థుల విజయం, నిషేధం ఎత్తివేత, వందేమాతరం పాడేందుకు అనుమతి.
- షేర్వానీ, పైజామా త్యజించి ధోతీ, షర్ట్ ధారణ.
- పి.జి లో తెలుగు, సంస్కృతం, మరాఠీ, కన్నడ డిమాండ్.

👥 ప్రముఖ పాల్గొన్న వారు & 🇮🇳 జాతీయ నాయకుల స్పందన

పి.వి. నర్సింహరావు, నూకల రామచంద్రారెడ్డి, ఆరుట్ల రామచంద్రారెడ్డి, టి. హయగ్రీవాచారి, డి. వెంకటేశ్వర్లు, అచ్యుతరెడ్డి, సర్వేదేవభట్ల రామానాథం, మర్రి చెన్నారెడ్డి.

- నెహ్రూ (అభినందన), (మద్దతు)
- సుభాష్ చంద్రబోస్ (మద్దతు)
- గాంధీజీ (వందేమాతరం పాడే హక్కు ప్రకటన).

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

- ✅ 1938
- ✅ ఉస్మానియా
- ✅ నిషేధం: 28 Nov
- ✅ బహిష్కరణ: 29 Nov
- ✅ సమ్మె: 29 Nov - 10 Dec
- ✅ ప్రభావం: రాజకీయ చైతన్యం

📌 ఒక లైన్ సారాంశం:

👉 1938 వందేమాతర ఉద్యమం ఉస్మానియా విద్యార్థుల దేశభక్తి ప్రతిఘటనగా నిలిచి తెలంగాణలో రాజకీయ చైతన్యానికి బలమైన పునాది వేసింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

🎓✊ విద్యార్థి – కార్మిక సంఘాలు |

📚 కమ్యూనిస్ట్ ప్రభావం • ట్రేడ్ యూనియన్ ఉద్యమ వికాసం

📌 [redacted] 🎓 విద్యార్థి ఉద్యమం

- 1940లలో సామాజిక-రాజకీయ చైతన్యం పెరుగుదల.
- కమ్యూనిస్ట్ భావజాల ప్రభావం.
- STUDENT విద్యార్థి ఉద్యమం → ఇతర రంగాల ఉద్యమాలకు మద్దతు.

ప్రధాన నాయకులు: మఖ్దూం మొహియుద్దీన్, మఖ్దూం ఓంకార్ ప్రసాద్, జవ్వాద్ రజ్వీ.

👉 వీరి కృషితో కమ్యూనిస్ట్ భావజాలంతో విద్యార్థి ఉద్యమం. AISF (అఖిల భారత విద్యార్థి ఫెడరేషన్) కు అనుబంధమైంది.

కార్మిక (ట్రేడ్ యూనియన్) ఉద్యమం & 👥 నాయకులు

📅 1943: మఖ్దూం మొహియుద్దీన్ ఉద్యోగానికి రాజీనామా, ట్రేడ్ యూనియన్ ఉద్యమ నిర్మాణం.

ప్రముఖ కార్మిక నాయకులు:

(డాక్టర్) గులాం హైదర్ సాంబమూర్తి లింగారెడ్డి శ్రీనివాస లాహోటి

👉 వీరు కార్మిక సంఘాల విస్తరణకు కృషి చేశారు.

🎯 ఉద్యమ లక్ష్యాలు

- ✓ కార్మిక హక్కుల పరిరక్షణ.
- ✓ వేతనాల పెంపు.
- ✓ పనిఘంటల నియంత్రణ.
- ✓ ఫ్యూడల్-రాజ్యాధికార దోపిడికి వ్యతిరేక పోరాటం.
- ✓ కార్మిక-రైతు ఐక్యత.

🔥 ప్రాముఖ్యత

- SUPPORT ✓ విద్యార్థి ఉద్యమం → ప్రజా ఉద్యమాలకు మద్దతు.
- ✓ కార్మిక సంఘాలు → తెలంగాణ సాయుధ రైతాంగ పోరాటానికి బలం.
- ✓ కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ప్రభావం పెరుగుదల.

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

☑ విద్యార్థి ఉద్యమ నాయకుడు: మఖ్దూం మొహియుద్దీన్ ☑ 1943: ట్రేడ్ యూనియన్ నిర్మాణం ☑ AISF అనుబంధం
☑ కార్మిక నాయకులు: రాజబహదూర్ గౌడ్, గులాం హైదర్ ☑ విద్యార్థి–కార్మిక ఐక్యత: తెలంగాణ ఉద్యమ బలం

📌 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 1940లలో కమ్యూనిస్ట్ నాయకత్వంలో విద్యార్థి–కార్మిక సంఘాలు తెలంగాణ ఉద్యమానికి బలమైన సంఘటిత శక్తిగా మారాయి.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘✊ కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్ (Hyderabad) |
📚 సోషలిస్టు వేదిక • కమ్యూనిస్టు దిశగా మార్పు

📍 స్థాపన గేషధ్యం & 👥 స్థాపక నాయకులు

- హైదరాబాద్ నగరంలో సోషలిస్టు భావజాలం పెరుగుదల.
- రాజకీయ చర్చలకు స్వేచ్ఛ లేకపోవడం.
- మేధావులు, యువ నాయకుల ఐక్యత.

↳ 👉 [redacted] “కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్” స్థాపన.

మఖ్దూం మొహియుద్దీన్ | రాజబహదూర్ గౌడ్ | సయ్యద్ ఇబ్రహీం | ఆలం ఖుంద్ మీరీ

👉 వీరు సోషలిస్టు సిద్ధాంతాలతో ప్రజా చైతన్యం కలిగించారు.

🎯 కార్యకలాపాలు & 🔄 కమ్యూనిస్టు దిశగా మార్పు

✓ చర్చా వేదికలు: రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక, విద్య & వైద్య, మత సంబంధిత అంశాలు.

👉 ప్రజల్లో అవగాహన పెంపు ప్రధాన లక్ష్యం.

🔄 కొంతకాలం తరువాత నాయకులు కమ్యూనిస్టు పార్టీలో చేరారు. తెలంగాణ ప్రజా ఉద్యమాలో చురుకైన పాత్ర.

🇮🇳 1948 సైనిక చర్య సమయంలో & 🎯 ప్రాముఖ్యత

✓ 1948లో “ఆజాద్ హైదరాబాద్” నినాదానికి పిలుపు. తరువాత కేంద్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ సలహా మేరకు నినాదాన్ని విరమించారు.

🎯 ప్రాముఖ్యత:

- హైదరాబాద్‌లో సోషలిస్టు రాజకీయ చైతన్యానికి పునాది. కమ్యూనిస్టు నాయకత్వ వికాసానికి వేదిక.
- తెలంగాణ సాయుధ పోరాట దిశలో మేధో మద్దతు.

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

✓ స్థాపన: హైదరాబాద్
✓ భావజాలం: సోషలిజం
✓ ప్రముఖ నాయకుడు: మఖ్దూం మొహియుద్దీన్
✓ తరువాత: కమ్యూనిస్టు పార్టీలో విలీనం
✓ 1948లో: “ఆజాద్ హైదరాబాద్” నినాదం

📌 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్ హైదరాబాద్‌లో సోషలిస్టు చైతన్యానికి వేదికగా నిలిచి, తరువాత కమ్యూనిస్టు ఉద్యమానికి మేధో బలం అందించింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘నిజామాంధ్ర యువతీమండలి – 1935 |
మహిళా చైతన్యం • తెలుగు భాషోద్ధరణ • విద్యా విస్తరణ’

స్థాపన [redacted] స్థాపకులు

1935

సిరిసిల్ల నిజామాంధ్ర మహాసభ సందర్భంగా ఆలోచన రూపం.

ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి & బూర్గుల అనంతలక్ష్మీదేవి ఆలోచన, ప్రణాళిక.

ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి, బూర్గుల అనంతలక్ష్మీదేవి, గద్వాల మహారాణి ఆది లక్ష్మీదేవి.

తొలి పదవులు

- అధ్యక్షురాలు: గద్వాల మహారాణి ఆది లక్ష్మీదేవి.
- ఉపాధ్యక్షురాలు: బూర్గుల అనంతలక్ష్మీదేవి.
- కార్యదర్శి: ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి.
- కోశాధికారి: ఇల్లిందల సరస్వతిదేవి.
- సంయుక్త కార్యదర్శి: కూచిభొట్ల రాజ్యలక్ష్మీ.
- కార్యవర్గం: ఇల్లిందల శ్యామలాదేవి తదితరులు.

కార్యకలాపాలు & విద్యా విస్తరణ

- కార్యాలయం: రెడ్డి హాస్టల్, బొగ్గులకుంట రోడ్డు.
- ✓ శ్రీ కృష్ణదేవరాయ ఆంధ్ర భాషా నిలయం నుంచి పుస్తకాలు, మహిళలకు పంపిణీ.
- తెగు ఆష
- ✓ తెలుగు భాష అభివృద్ధి.
- ✓ మహిళా సమస్యలపై చైతన్యం, సాహిత్య సభలు, చర్చా వేదికలు.

1952: యువతీమండలి భవనం & ప్రాథమిక పాఠశాల. → 1954: ఉన్నత పాఠశాల. → 1955: శిశు వికాస్ విహార్.

✓ స్త్రీల హాస్టల్, గ్రంథాలయం, కుట్టుపని శిక్షణా కేంద్రాలు.

ప్రాముఖ్యత

- ✓ మహిళా చైతన్యానికి తొలి వేదిక.
- ఆధు
- ✓ తెలుగు భాషా వికాసానికి కృషి.
- ✓ మహిళా విద్యాభివృద్ధి, సాహిత్య-సాంస్కృతిక వేదిక.
- 👉 ఆంధ్ర మహిళ సభ (దుర్గాబాయ్ దేశముఖ్) కంటే 15 సంవత్సరాల ముందే స్థాపన.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & సారాంశం

- ✓ స్థాపన: 1935
- ✓ స్థాపకులు: సీతాకుమారి, అనంతలక్ష్మీదేవి
- ✓ తొలి అధ్యక్షురాలు: ఆది లక్ష్మీదేవి
- ✓ కార్యాలయం: రెడ్డి హాస్టల్
- ✓ 1952: భవనం & పాఠశాల
- ✓ 1954: ఉన్నత పాఠశాల
- ✓ 1955: శిశు వికాస్ విహార్

ఒక లైన్ సారాంశం:

👉 1935లో స్థాపించబడిన నిజామాంధ్ర యువతీమండలి తెలంగాణలో మహిళా చైతన్యం, విద్యా విస్తరణ, తెలుగు భాషోద్ధరణకు ముందడుగు వేసిన చారిత్రాత్మక సంస్థ.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘✊ దళిత ఉద్యమం – భాగ్యరెడ్డి వర్మ |

| 📚 ఆది హిందూ చైతన్యం • విద్యా విస్తరణ • జాతీయ స్థాయి దళిత నాయకత్వం

📌 వ్యక్తిగత వివరాలు & ఆది హిందూ భావజాలం

జననం: 22 మే 1888, హైదరాబాద్.
తల్లిదండ్రులు: మాదిరి వెంకయ్య, రంగమాంబ.
మరణం: 18 ఫిబ్రవరి 1939 (క్షయ).

👉 తెలంగాణ తొలి తరం దళిత ఉద్యమకారుడు, అంబేద్కర్ కంటే ముందే కృషి.

🎯 ఆది హిందూ భావజాలం:

- దళితులే ఈ దేశ మూలవాసులు – “ఆది హిందువులు”.
- తన పేరుకు “రెడ్డి” జోడింపు (మూలవాసి గుర్తింపు).
- వర్ణవ్యవస్థ లోపాలపై విమర్శ, బౌద్ధ ధర్మ ప్రచారం.

🏠 విద్యా విస్తరణ & 🏛 సంస్థలు, ఉద్యమాలు

🏠 విద్యా విస్తరణ:

- 1910: ఇసామియా బజార్‌లో మొదటి పాఠశాల (అంటరాని వర్గాల కోసం).
- 1933 నాటికి: 34 పాఠశాలలు, 2500 విద్యార్థులు (తెలుగు మాధ్యమం, చేతివృత్తులు, బాలికల, రాత్రి పాఠశాలలు).
- 1934: నిజాం ప్రభుత్వం పాఠశాలల స్వాధీనం.

🏛 సంస్థలు & ఉద్యమాలు:

- 1906: జగన్ మిత్ర మండలి.
- 1911: ఆది హిందూ సోషల్ సర్వీస్ లీగ్.
- 1919: ఆది హిందూ సమ్మేళనం.
- సహపంక్తి భోజనాలు (అంటరానితన నిర్మూలన), మద్యం/దురాచారాల నిరోధం, జోగిని వ్యవస్థ వ్యతిరేకం, వితంతు పునర్వివాహాల మద్దతు.

📰 పత్రికలు & 🌎 జాతీయ స్థాయి పాత్ర

📰 పత్రికలు:
1925: “భాగ్యనగర్” పత్రిక → “ఆది హిందూ” పత్రికగా మార్పు.

🌍 జాతీయ పాత్ర:
1917: విజయవాడ (ఆంధ్ర ఆది హిందూ సదస్సు).
1927: అలహాబాద్.
1931: లక్నో (జాతీయ నిమ్న వర్గాల సదస్సు). రెండవ రౌండ్ టేబుల్ సమావేశానికి అంబేద్కర్ పంపాలని తీర్మానం, ప్రత్యేక నియోజకవర్గాల డిమాండ్.

🏥 సామాజిక సేవ & 🏷 “వర్మ” బిరుదు

🏥 సామాజిక సేవ:
1925: కలరా, ప్లేగు సమయంలో “ఆరోగ్య సేవాదళ్”. శవాల దహనం, వైద్య సహాయం (నిజాం ప్రశంస).

🏅 “వర్మ” బిరుదు:
ఆర్యసమాజ్ కార్యకర్త బాజి కిషన్ రావు ద్వారా, వేదిక ధర్మ పంచాయితి సమావేశంలో.

📊 ఇతర ముఖ్యాంశాలు & 📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు

📊 ఇతర: 1931 జనాభా లెక్కల్లో “ఆది హిందువులు”గా నమోదు, ఆది హిందూ భవన్ (చాదర్ ఘాట్) ఉద్యమ కేంద్రం, దళిత ఉపకులాల ఐక్యత.

📝 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు: జననం: 1888, జగన్ మిత్ర మండలి: 1906, ఆది హిందూ లీగ్: 1911, పాఠశాలలు: 34 (1933), 1931: అతిమిడ్‌కర్‌కు మద్దతు, మరణం: 1939.

📌 ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 భాగ్యరెడ్డి వర్మ తెలంగాణ దళిత ఉద్యమానికి పునాది వేసి, ఆది హిందూ చైతన్యాన్ని జాతీయ స్థాయికి తీసుకెళ్లిన మహోన్నత సామాజిక సంస్కర్త.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

హరిజన సేవా సంఘం – 1932

అస్పృశ్యత నిర్మూలన • గాంధీ హరిజనోద్యమం

నేపథ్యం - పూనా ఒప్పందం (1932)

1932: కమ్యూనల్ అవార్డు (ప్రత్యేక ఎన్నికలు).

👉 వ్యతిరేకంగా గాంధీ ఎరవాడా జైలులో ఉపవాసం.

👉 గాంధీ – అంబేద్కర్ మధ్య పూనా ఒప్పందం (1932).
నిర్ణయం: దళిత ప్రతినిధులను సబ్బండ వర్ణాల ఓటర్లు ఎన్నుకోవాలి.

స్థాపన & నాయకత్వం

జాతీయ అధ్యక్షుడు: ఘనశ్యామ్ దాస్ బిర్లా,
ప్రధాన కార్యదర్శి: ఠక్కర్ బాబా.
(లక్ష్యం: హరిజనుల సర్వతోముఖాభివృద్ధి).

📍 హైదరాబాద్ శాఖ:
అధ్యక్షుడు: వామన్ నాయక్,
ప్రధాన కార్యదర్శి: రావి నారాయణరెడ్డి.

✔ అస్పృశ్యత నివారణ ప్రచారం, సహపంక్తి భోజనాలు, విద్యావ్యాప్తి.

విద్యా సేవలు & గాంధీజీ యాత్ర (1934)

✔ వందలాది పాఠశాలలు, హరిజన వసతి గృహాలు (హైదరాబాద్, బీడ్).
👉 విద్య ద్వారా వెనుకబాటుతన నివారణ.

1934: గాంధీజీ హరిజన యాత్ర (హైదరాబాద్ పర్యటన).
✔ వేల రూపాయల విరాళాలు, అస్పృశ్యత నిర్మూలనపై ప్రజా చైతన్యం.

ప్రభావం & పరిమితులు

✔ పట్టణాల్లో మంచి ప్రభావం, పల్లెల్లో పరిమిత ఫలితాలు.

✔ 1934 తర్వాత నాయకులు కాంగ్రెస్‌లో చేరిక, సంఘ కార్యకలాపాలు నామమాత్రం.

పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📌 సారాంశం

✔ స్థాపన: 1932
✔ పూనా ఒప్పందం సంబంధం
✔ జాతీయ అధ్యక్షుడు: బిర్లా
✔ హైదరాబాద్ శాఖ: వామన్ నాయక్, రావి నారాయణరెడ్డి
✔ 1934: గాంధీ యాత్ర

ఒక లైన్ సారాంశం:
👉 హరిజన సేవా సంఘం (1932) గాంధీజీ నాయకత్వంలో అస్పృశ్యత నిర్మూలన, దళిత విద్యాభివృద్ధికి కృషి చేసిన జాతీయ స్థాయి సంస్థ.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

‘🌿 గిరిజన / ఆదివాసి ఉద్యమాలు | 🏹 హక్కుల కోసం పోరాటం • స్వతంత్ర జీవన రక్షణ’

📌 గిరిజనుల గురించి & లక్షణాలు

గిరిజనులు/ఆదివాసీలు: కొండలు, అరణ్యాలు, గుహ ప్రాంతాలలో నివాసం. ప్రకృతి ఆరాధకులు.

తమదైన జీవన శైలి, భాష, సంస్కృతి.

ప్రత్యేక లక్షణాలు: స్వతంత్ర జీవనం, వేట, పోడు వ్యవసాయం, అటవి ఉత్పత్తుల సేకరణ, పశుపోషణ, గిరిజన పెద్దల సామాజిక నియంత్రణ.

🏞️ తెలంగాణలోని ముఖ్య గిరిజన తెగలు

గోండు, లంబాడా కొలాం, (సుగాలీ), కోయ, చెంచు, కొండారెడ్డి నాయక్‌పోడ్, పర్ధాన్, తోటి, మన్నేవార్ మొదలైనవి.

🚂 ప్రభుత్వ జోక్యం & ⚠️ సమస్యలు

📅 18వ శతాబ్దం నుండి బ్రిటీష్ & నిజాం జోక్యం.

1844: హైదరాబాద్-పాల్వంచ రైల్వే,

1929: చాందా-బలార్షా రైల్వే.

👉 బయటి ప్రపంచంతో సంబంధాలు, ఆదివాసేతరుల వలసలు.

⚠️ సమస్యలు: భూమి కోల్పోవడం, అటవీ హక్కులపై ఆంక్షలు, దేశ్‌ముఖ్‌లు/వడ్డీ వ్యాపారుల దోపిడీ, పన్నులు, అప్పులు. 👉 అసంతృప్తి, తిరుగుబాటు.

🔥 గిరిజన తిరుగుబాట్లు & 🎯 లక్షణాలు

రాంజీ గోండ్ తిరుగుబాటు: బ్రిటీష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం, గిరిజన స్వాతంత్ర్య రక్షణ.

కొమరం భీమ్ ఉద్యమం: “జల్, జంగల్, జమీన్” నినాదం. గిరిజనుల భూమి, అటవి హక్కుల కోసం పోరాటం, జోడేఘాతలో వీర మరణం.

లక్ష్యాలు: భూమి రక్షణ, అటవీ హక్కుల పరిరక్షణ, స్వతంత్ర జీవన విధానం కాపాడుకోవడం, సాంస్కృతిక స్వీయ గుర్తింపు రక్షణ.

📚 పరీక్షల ముఖ్యాంశాలు & 📝 సారాంశం

- ✓ జీవన విధానం: పోడు వ్యవసాయం
- ✓ ప్రధాన తెగలు
- ✓ 1844 & 1929 రైల్వే ప్రభావం
- ✓ రాంజీ గోండ్ & కొమరం భీమ్ తిరుగుబాట్లు
- ✓ “జల్, జంగల్, జమీన్” నినాదం

ఒక లైన్ సారాంశం: 👉 గిరిజన ఉద్యమాలు భూమి, అటవి, స్వతంత్ర జీవన హక్కుల రక్షణ కోసం జరిగిన ప్రతిఘటనలు.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

రాంజీ గోండ్ తిరుగుబాటు (1857)

గిరిజన స్వాతంత్ర్య గర్జన • బ్రిటీష్-నిజాం దౌర్జన్యాలకు ప్రతిఘటన

నేపథ్యం రాజకీయ పరిణామం

గోండు రాజుల ప్రత్యేక చరిత్ర (ఉటన్నూర్, చెన్నూర్, ఆసిఫాబాద్). రాంజీ గోండ్: ఆసిఫాబాద్ పాలకుడు.

నిర్మల్–ఆదిలాబాద్: మరాఠ్వాడ & నాగ్‌పూర్ మార్గంలో కీలక స్థానం.

1853: నిజాం – ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఒప్పందం.
బ్రిటీష్ సైన్యం ప్రవేశం, వెట్టి బానిసత్వం, దోపిడీ, మహిళలపై దౌర్జన్యాలు.

తిరుగుబాటు, యుద్ధ తంత్రం & చివరి దశ

గోండుల స్వేచ్ఛా, ఆత్మగౌరవ పోరాటం. రాంజీ గోండ్ నాయకత్వంలో ప్రతిఘటన.

యుద్ధ తంత్రం:
గెరిల్లా విధానం.
బరిసెలు, కత్తులు, రాళ్లు.
రోహిల్లాలు, మారాఠాలు, గోండుల సంయుక్త బలగం.

చివరి దశ: 1857 ఏప్రిల్ 9 (నిర్మల్).
బ్రిటీష్ ఆధునిక ఆయుధాలతో దాడి.
రాంజీ గోండ్ & 1000 మంది బందీలు.
నిర్మల్ ఖజానా చెరువు దగ్గర ఒకే చెట్టుకు ఉరి. ఆ చెట్టు "వెయ్యి ఉరుల మజ్జి" గా ప్రసిద్ధి.

చరిత్రలో స్థానం & పోలిక

✓ 1857కి ముందే స్వాతంత్ర్య గర్జన. సిపాయిల తిరుగుబాటుకు ముందు పోరాటం. గిరిజన స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి పునాది.

అంశం	రాంజీ గోండ్	మంగళ్ పాండే
సంవత్సరం	1857 ఏప్రిల్ 9	1857 మార్చి 29
ప్రాంతం	నిర్మల్ (తెలంగాణ)	బరాక్‌పూర్
స్వభావం	గిరిజన స్వాతంత్ర్య పోరాటం	సిపాయిల తిరుగుబాటు

అధికారిక చరిత్రలో మంగళ్ పాండేకు ప్రాధాన్యం, రాంజీ గోండ్ పోరాటం తక్కువ ప్రస్తావన.

ప్రాధాన్యం & సారాంశం

✓ గిరిజన స్వాతంత్ర్య చైతన్యం ✓ బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదానికి తొలి సవాలు ✓ ప్రీకాస్ మిస్సంచీత ఇయరగా
✓ Telangana Tribal Pride Symbol

ఒక లైన్ సారాంశం:
రాంజీ గోండ్ తిరుగుబాటు (1857) తెలంగాణ గిరిజనుల తొలి స్వాతంత్ర్య పోరాటంగా నిలిచింది.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

🏹 కొమరం భీమ్ తిరుగుబాటు (1900–1940) |

🌊 జల్ • 🌳 జంగల్ • 🌾 జమీన్ – గిరిజన స్వయంపాలన గర్జన

📌 జననం, బాల్యం & ⚠️ గిరిజనులపై దోపిడి

జననం: 1900, సంకెనపల్లి (ఆసిఫాబాద్). తల్లిదండ్రులు: చిన్ను-సోంబాయి.

15 ఏళ్ల వయసులో తండ్రి హత్య (అటవీ అధికారులు).

నిజాం పాలనలో దోపిడి: భూముల ఆక్రమణ, అధిక పన్నులు, వెట్టిచాకిరి, పోడు వ్యవసాయంపై శిక్షలు, మహిళలపై దాడులు.

🔥 తిరుగుబాటు ప్రారంభం & 🏞️ అస్సాం ప్రవాసం

జాగీర్దారు సిద్ధిఖీ హత్య (దోపిడీకి ప్రతిగా). → అస్సాం తేయాకు తోటల్లో 5 ఏళ్లు. చదవడం, రాయడం, జాతీయ నేతల ప్రభావం. → తిరిగి స్వదేశం.

🌊🌳🌾 ప్రధాన నినాదం & 🛡️ గెరిల్లా పోరాటం

"జల్ – జంగల్ – జమీన్"
(నీరు • అడవి • భూమి → గిరిజన హక్కులు).

గెరిల్లా యుద్ధ విధానం, తుపాకుల శిక్షణ. గ్రామాలు: పట్నాపూర్, బాబేఝురి, టోకెన్నావాడ.

📍 జోడేఘాట్ కేంద్రంగా 12 గ్రామాల ఐక్యత. లక్ష్యం: స్వయం పాలన.

🤝 విఫల చర్చలు & ⚔️ చివరి యుద్ధం (అమరత్వం)

📅 1940 సెప్ 1: నిజాం భూమి పట్టాల ప్రతిపాదన. భీమ్ డిమాండ్: స్వయం ప్రతిపత్తి (Self Rule). చర్చలు విఫలం.

కుర్దుపటేల్ ద్రోహం. నిజాం + బ్రిటీష్ సంయుక్త దాడి (బాబేఝురి–జోడేఘాట్). 3 రోజుల పోరాటం.

👉 1940 సెప్టెంబర్ 1: కొమరం భీమ్ అమరుడయ్యాడు.

🕯️ వారసత్వం, 📚 పరీక్షల అంశాలు & 📝 సారాంశం

వారసత్వం: దసరా తర్వాత పౌర్ణమికి వర్ధంతి. గిరిజన హక్కుల ప్రతీక. 1/70 చట్టానికి ప్రేరణ. ప్రొఫెసర్ హైమెన్ డార్ఫ్ అధ్యయనం.

పరీక్షల అంశాలు: జననం: 1900, నినాదం: జల్ జంగల్ జమీన్, కేంద్రం: జోడేఘాట్, మరణం: 1 సెప్ 1940, డిమాండ్: స్వయం పాలన.

📝 సారాంశం: 👉 కొమరం భీమ్ గిరిజనుల భూమి, అటవి, స్వయంపాలన హక్కుల కోసం ప్రాణత్యాగం చేసిన తెలంగాణ గర్వచిహ్నం.

[Follow TelanganaWEB for more visual notes and updates]

FOLLOW US

Telanganaweb.com